

**ANALIZA TRŽIŠTA RADA I ZAPOŠLJAVANJA
U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE
U 2011. GODINI SA PROCJENAMA ZA 2012. GODINU**

SADRŽAJ

1.	SOCIOEKONOMSKA ANALIZA	3
1.1	Najvažniji makroekonomski indikatori.....	3
1.2	Politički i ekonomski kontekst.....	5
1.3	Socijalni kontekst.....	5
1.4	Tranzicijski kontekst.....	6
1.5	Tržište rada	6
1.5.1	Struktura tržišta rada.....	7
1.5.2	Siva ekonomija i rad na crno	8
1.5.3	Proces privatizacije	8
1.6	Kretanje na tržištu rada.....	9
1.6.1	Zaposlenost u Bosni i Hercegovini	9
1.6.2	Zaposlenost u Federaciji BiH.....	11
1.6.3	Nezaposlenost u Bosni i Hercegovini.....	12
1.6.4	Nezaposlenost u Federaciji BiH.....	13
1.6.4.1	Nezaposlenost po kantonima.....	13
1.6.4.2	Učešće žena u nezaposlenosti	14
1.6.4.3	Kvalifikaciona struktura nezaposlenih.....	15
1.6.4.4	Starosna struktura nezaposlenih	16
1.6.4.5	Promjene u evidenciji nezaposlenih.....	16
1.6.4.6	Tražnja radne snage.....	16
1.6.4.7	Posredovanje u zapošljavanju osoba sa evidencije nezaposlenih.....	16
1.6.4.8	Aktivna politika zapošljavanja	16
2.	ANKETA POSLODAVACA	17
2.1	Svrha i cilj.....	17
2.2	Okvir	18
2.3	Zadaci	18
2.4	Anketa.....	18
2.5	Metodologija.....	18
2.6	Realizacija	19
2.7	Uzorak.....	19
2.8	Rezultati anketiranja.....	19
2.9	Opći prikaz anketiranja	20
2.10	Struktura poslodavaca	21
2.10.1	Poslodavci prema vrsti organizacije.....	21
2.10.2	Poslodavci prema obliku vlasništva	22
2.11	Pregled poslodavaca prema broju zaposlenika i vrsti ugovora o radu.....	22
2.12	Trendovi poslovanja	23
2.12.1	Obim poslovanja	23
2.12.2	Finansijski efekti	24
2.13	Promjene u broju zaposlenih u 2011. godini	25
2.14	Načini traženja novih zaposlenika.....	26
2.15	Razlozi trenutnog nedostatka određenih zaposlenika	27
2.16	Razlozi nezadovoljstva kvalitetom kvalifikacija, stručnog znanja i vještina kandidata	28
2.17	Iskazane potrebe za radnicima.....	29
2.18	Iskazane potrebe prema stručnoj spremi	29
2.19	Potrebe poslodavaca prema područjima djelatnosti	30
2.20	Procjene o potrebama zapošljavanja prema najbrojnijim zanimanjima	31
2.21	Potrebe za dodatnim osposobljavanjem zaposlenika	32
2.22	Očekivani višak zaposlenika	32
2.23	Načini rješavanja viška zaposlenika	33
2.24	Očekivani višak prema najbrojnijim zanimanjima	33
2.25	Vrste saradnje ostvarene sa kantonalnim službama za zapošljavanje	34
2.26	Razlozi nezadovoljstva uslugama kantonalne službe za zapošljavanje	35
3.	OBJAVLJIVANJE SLOBODNIH RADNIH MJESTA NA INTERNET STRANICI.....	36
4.	OPĆA ZAPAŽANJA I PREPORUKE	38

1. SOCIOEKONOMSKA ANALIZA

1.1 Najvažniji makroekonomski indikatori

Indikatori Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) koji pokrivaju četiri glavne kategorije tržišne ekonomije (tržište i trgovina, poduzeća, finansijske institucije i infrastruktura) ukazuju na to da je Bosna i Hercegovina u 2011. godini zabilježila blagi napredak u segmentu konkurentnosti u odnosu na prethodnu godinu, jer su unaprijeđene određene zakonske i institucionalne pretpostavke za lakši pristup tom tržištu.

BiH mora nastaviti približavanje evropskim integracijama, pa se još puno toga mora reformirati u zemlji kako bi se ona mogla suočiti sa svim izazovima, stav je EBRD-a. U poređenju sa drugim zemljama u regiji, BiH zaostaje kada su u pitanju pokazatelji o poslovnom okruženju, na što ukazuju i podaci Svjetske banke.¹ Javni rashodi su također visoki, u odnosu na druge zemlje, te je jedan od najvećih izazova upravo reforma i uspostavljanje efikasnije administracije, kao i privlačenje stranih investicija, s obzirom na njihovo znatno smanjenje.

Završetak procesa privatizacije i dalje je jedan od prioriteta, posebno u Federaciji BiH. Neophodno je što prije okončati ovaj proces, naročito u aluminijskom sektoru, građevinarstvu, telekomunikacijama i sektoru trgovine.

EBRD je znatno snizila procjenu rasta evropskih zemalja u tranziciji u 2012. godini zbog obima dužničke krize u cijeloj eurozoni. Prognoza rasta bruto domaćeg proizvoda (BDP) za ovu godinu u široj regiji, koja obuhvata 29 zemalja od centralne Evrope do centralne Azije, snižena je na 3,2% u odnosu na raniju prognozu od 4,4%. Procjena očekivanog rasta za BiH iznosi 0,5%.

Prema rezultatima ankete EBRD-a, kojom je obuhvaćeno oko 1.000 domaćinstava u BiH, građani naše zemlje su u odnosu na regiju najviše osjetili krizu, u procentu od čak 60% u odnosu na 40%, koliko je prosječno iznosio taj procent u regiji.

Trenutno se u BiH implementira 97 projekata koje finansira EBRD-a u ukupnoj vrijednosti od 2,8 milijardi eura, a koji su usmjereni u razvoj infrastrukture (56%), finansijskog sektora i institucija (24%), korporacija i sektora poduzeća (9%), te energetskog sektora (11%).²

Poslovna klima u BiH, prema rezultatima godišnjeg istraživanja Svjetske banke „Lakoća poslovanja 2012“, blago je poboljšana, naročito u segmentu izdavanja građevinskih odobrenja, mada još uvijek znatno zaostaje u odnosu na prosjek država članica Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD).³ BiH se nalazi na 125. mjestu najbolje rangiranih ekonomija za otpočinjanje poslovanja, što znači da je napredovala za dva mjesta u odnosu na prethodnu godinu.⁴ I dalje je najlošije rangirana ekonomija u regiji, u kojoj je najbolje rangirana Makedonija, na 22. mjestu, dok je Slovenija na 37. mjestu.

Direktna strana ulaganja u BiH u 2011. godini iznosila su oko 392 miliona KM, što je za 42,5% manje nego u prethodnoj godini.⁵ Najviše se ulagalo u trgovinu, prehrambenu industriju i sektor farmacije, a bilo je i ulaganja u proširenje već postojećih investicija i

¹ Izvor: www.ebrd.com

² Izvor: <http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/bosnia.pdf>

³ Objavljeni podaci predstavljaju ocjene poslovnih propisa i njihove primjene, a odnose se na otpočinjanje poslovne aktivnosti, pribavljanje dozvola, poslovnu politiku zapošljavanja, registraciju vlasništva, dostupnost kredita, zaštitu investitora, plaćanje poreza, trgovinu sa inostranstvom, poštovanje ugovorenih obaveza i prestanak poslovanja.

⁴ Izvor: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/bosnia-and-herzegovina/>

⁵ Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP)

projekata. Nastavak velikog pada stranih ulaganja u BiH može se objasniti lošim uticajem globalne ekonomske krize, što je rezultiralo suzdržavanjem investitora od ulaganja. Ulagачi su posebno bili obeshrabreni činjenicom da BiH mjesecima nije imala državnu vladu, koja je formirana tek na kraju 2011. godine, što je pogoršalo njen poslovni imidž. Većina ulaganja su porijeklom iz Srbije (50,21%), Luksemburga (28,87%), Holandije (25,11%), Saudijske Arabije (10,65%) i Turske (9,91%).⁶ Prema nekim procjenama, Srbija je pretekla Austriju po obimu ulaganja i postala najveći poslijeratni strani ulagač u BiH.⁷ I pored pomenutog smanjenja stranih direktnih investicija:

- *BiH raspolaže značajnim neiskorištenim potencijalima u oblasti proizvodnje energije, kako obnovljive (voda, vjetar, sunce, biomasa) tako i termoenergije bazirane na velikim rezervama uglja, kao i u oblasti poljoprivrednog zemljišta i turizma, što je primamljivo za strane investitore,*
- *pozitivan trend investiranja u BiH mogao bi se nastaviti ako u 2012. godini dođe do planirane privatizacije strateških bh. kompanija,*
- *ozbiljni investitori nisu napustili BiH i većina ih je izrazila opredijeljenost za dalja ulaganja bez obzira na posljedice globalne krize i recesije,*
- *zakonodavstvo koje se odnosi na strana ulaganja pruža svim investitorima pouzdanu zaštitu njihove imovine, kao i slobodu u raspolaganju i upravljanju tom imovinom,*
- *BiH i dalje ima stabilan finansijski sektor i valutu, te malu inflaciju.*

Ukupan vanjski dug BiH krajem trećeg kvartala 2011. godine iznosio je 6,49 milijardi KM, što je povećanje za 199,4 miliona KM ili 3,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Istovremeno, stranim kreditorima je po različitim osnovama servisirano 195 miliona KM vanjskog duga, od ukupno 325,4 miliona KM planiranih u 2010. godini za tu namjenu.⁸ Najveći dio duga u iznosu od 1,75 milijardi KM ili 26,9% i dalje se odnosi na Svjetsku banku – IDA, a 825,1 milion KM ili 12,7% na Pariški klub,⁹ dok se 765 miliona KM ili 11,8% odnosi na Međunarodni monetarni fond, kojem je uplaćeno 63,7 miliona KM ili 21,2% ukupne otplate u ovom tromjesečju.

U ukupan dug nisu uključena sredstva u iznosu od 1,85 milijardi KM koja se odnose na ugovorena a još uvijek neangažirana sredstva. Najveći dio tih sredstava se odnosi na EBRD (30,3%), te 26,6% na Evropsku investicijsku banku. Također, u stanje vanjskog duga nisu uključena ni sredstva koja se odnose na državnu garanciju BiH za kredit javnim poduzećima u iznosu od 11,3 miliona KM.

U 2011. godini je, prema podacima Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikupljeno bruto prihoda u iznosu od 5,879 milijardi KM, što je za 6,3% više u odnosu na 2010. godinu. Neto prihodi su raspoređeni korisnicima u iznosu od 4,996 milijardi KM.

Prema procjeni EBRD-a, BiH je u 2011. godini ostvarila rast BDP-a za 2,1%, dok se u 2012. godini očekuje rast za 2,3%.¹⁰ Bruto društveni proizvod BiH po stanovniku (*BDP per capita*) u 2010. godini iznosio je 6.397 KM.

⁶ Poslovni susreti, kao što je Sarajevo Business Forum, na kojima se investitori mogu upoznati sa projektima unapređenja i privlačenja stranih investicija znače mnogo za promociju prostora i mogućnosti za investiranje.

⁷ Prema podacima Centralne banke BiH, te procjenama Vanjsko trgovinske komore BiH za 2011. godinu, u BiH je u periodu 1994.-2011. godina ukupno uloženo nešto više od 5 milijardi eura direktnih stranih investicija.

⁸ Izvor: www.cbbh.ba

⁹ Pariški klub: dug koji je nastao prije osamostaljenja BiH.

¹⁰ Prema procjeni Centralne banke BiH rast BDP-a iznosit će 2,5% - 3%

U trećem kvartalu 2011. godine u BiH je zabilježeno blago povećanje obima industrijske proizvodnje za 1,8% u odnosu na isti period prethodne godine. Najveći napredak je ostvaren u rudarstvu (9,3%), te prerađivačkoj industriji (1,8%), dok je zabilježen enorman pad u proizvodnji mašina i uređaja, za 41,9%.¹¹ U Federaciji BiH u trećem kvartalu 2011. godine zabilježen je rast industrijske proizvodnje za 5,5% u odnosu na isti period u 2010. godini.

Prema podacima Centralne banke BiH, agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Moody's Investors Service snizila je BiH suvereni kreditni rejting na „B3“ i izmijenila izgled „na promatranju – negativno“. Također, agencija Standard & Poor's potvrdila je BiH suvereni kreditni rejting „B“ i izmijenila izgled „na promatranju – negativno“ na stabilne izgled.

1.2 Politički i ekonomski kontekst

Specifično ustavno uređenje BiH i postojeća administrativna podjela na entitete, kantone i Brčko distrikt BiH, dovelo je do opće podijeljenosti političkog, ekonomskog, socijalnog, obrazovnog, kao i drugih segmenta društva.

Tranzicija je zatekla BiH u uvjetima oštećenih i zastarjelih privrednih kapaciteta, uništene infrastrukture, prekinute mreže snabdijevanja, izgubljenog unutarnjeg i međunarodnog tržišta, sive ekonomije, korupcije, visoke nezaposlenosti i dr. Bosanskohercegovačka privreda još uvijek znatno zaostaje za drugim državama u okruženju, a upitan je i njen daljnji napredak bez uspješnog završetka započetih reformi.

Nedovoljna strana ulaganja u privredu, provođenje privatizacije bez jedinstvenog koncepta i strategije na državnom nivou, restrukturiranje privrede likvidacijom nekadašnjih industrijskih giganta, izuzetno visoka budžetska izdvajanja za socijalno ugrožene kategorije stanovništva, stalni trgovinski deficit, nekonkurentne vještine i kvalifikacije radne snage na tržištu rada, visoka stopa nezaposlenosti, samo su neki od brojnih problema koji u znatnoj mjeri opterećuju daljnji ekonomski razvoj BiH.

1.3 Socijalni kontekst

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine¹², BiH je imala 4.377.033 stanovnika, a procjenjuje se da je u njoj u 2010. godini živjelo 3.843.126 stanovnika.¹³

Pored velikog broja poginulih i nestalih u vrijeme ratnih dejstava, procjenjuje se da je u poslijeratnom periodu BiH napustilo više od 100.000 ljudi, uglavnom mlađe dobi. Time je, uz pogoršanje opće demografske situacije, ozbiljno narušena socijalna kohezija i stabilnost.

Rezultati ispitivanja i mjerenja životnog standarda u BiH, provedenih u saradnji Svjetske banke, Razvojnog programa Ujedinjenih naroda, Britanskog ureda za međunarodni razvoj i Agencije i zavoda za statistiku u BiH, pokazali su da je 19% stanovništva živjelo ispod granice siromaštva, odnosno 30% tek nešto iznad te granice.

Siromaštvo je široko rasprostranjeno, jer je obuhvatilo prilično heterogenu strukturu stanovništva, a tom riziku su posebno izložena djeca, raseljene osobe, povratnici, osobe sa invaliditetom, nezaposleni, penzioneri, kao i osobe bez kvalifikacija.

---

¹¹ Izvor: www.bhas.ba

¹² Podaci iz popisa odnose se na stalno stanovništvo BiH. Stalno stanovništvo jednog mjesta čine sva lica koja u tom mjestu stalno stanuju, tj. imaju prebivalište bez obzira na to da li su se u trenutku popisa nalazila u mjestu prebivališta ili su bila privremeno odsutna, bilo u zemlji ili u inostranstvu.

¹³ Izvor: Agencija za statistiku BiH

1.4 Tranzicijski kontekst

U BiH se kontinuirano provode brojne reforme radi izgradnje tržišno orijentiranog ekonomskog prostora. Rezultati dosadašnjih strukturnih i institucionalnih reformi pokazuju da su do sada najuspješnije reforme u finansijskom sektoru, te sektorima trgovine i fiskalne politike.

Reforma finansijskog sektora bila je prvenstveno usmjerena na ukidanje zavoda za platni promet i uspostavljanje modernog platnog sistema i nezavisnog bankarskog sektora, kao i u osiguravanje potrebnih uvjeta za ulazak stranog kapitala u taj sektor.

Reformu politika u sektoru trgovine pratilo je usvajanje vjerovatno najliberalnijeg trgovačkog poretka u regiji i pregovaranje o bilateralnim trgovačkim sporazumima sa svim državama u jugoistočnoj Evropi.

U sektoru javnog finansiranja uveden je princip trezorskog poslovanja, što je bitno doprinijelo uvođenju i jačanju discipline u javnoj potrošnji.

Znatan napredak ostvaren je i u sektoru poreske politike i poreske administracije, što je uključilo reformu poreskog sistema, usklađivanje stopa i uspostavljanje Uprave za indirektno oporezivanje na državnom nivou, kada je realizirano spajanje dijela entitetskih poreskih i carinskih uprava, te je usvojen pravni okvir za uspostavljanje unificiranog sistema za indirektno oporezivanje i uvođenje poreza na dodanu vrijednost. Rezultati dosadašnje implementacije tog sistema pokazuju veliki uspjeh i povećanje efikasnosti prikupljanja poreza, poboljšanje poreske discipline, te smanjenje obima sive ekonomije.

Reforma fiskalnoga sektora, uključujući jačanje poslovnog okruženja, posebno je značajna za proces tranzicije u cjelini, kao i za dostizanje i ispunjavanje potrebnih kriterija za integraciju BiH u Evropsku uniju i povećanje njene međunarodne konkurentnosti.

U 2011. godini nastavljena je implementacija USAID TAF projekta koji je nastavak *Projekta promoviranja pokretljivosti tržišta rada* (ELMO), radi implementacije Jedinstvenog sistema registracije, naplate i kontrole doprinosa. Implementacija ovog sistema je kompleksna reforma registracije obveznika uplate doprinosa i osiguranih osoba, načina prikupljanja podataka i kontrole uplate doprinosa.

Nakon okončanja realizacije projekta tehničke pomoći BiH „Unapređenje aktivnih mjera tržišta rada u BiH“ (IALM), koji je imao za cilj unaprijediti stanje u oblasti aktivnih mjera zapošljavanja, započela je realizacija novog dvogodišnjeg projekta tehničke pomoći BiH „Izgradnja institucija i kapaciteta u sektoru zapošljavanja u Bosni i Hercegovini“ (ICBES).

Također, značajni su i projekti koji se odnose na reformu obrazovanja u BiH, prvenstveno srednjeg stručnog obrazovanja u BiH (EU VET 4) i visokoškolskog obrazovanja u okviru Bolonjskog procesa.

1.5 Tržište rada

Tržište rada kao nerazdvojni element tržišne privrede, isto kao i tržište robe i kapitala, u osnovi predstavlja razmjenu rada između zainteresiranih subjekata na određenom prostoru ili nivou, a gdje se susreću ponuda i potražnja radne snage, odnosno ponuda i potražnja rada.

Specifičnosti tržišta definiraju rad kao jednu od osnovnih ljudskih vrijednosti, zbog čega je potrebno da tržište bude regulirano i organizirano, ali i da ima određeni stupanj slobode.

Mada je tržište rada u BiH specifično po mnogo čemu u odnosu na ostale države u okruženju, ipak se izdvajaju određene karakteristike:

- *Radno zakonodavstvo u BiH, iako podijeljeno na entitete i Brčko distrikt BiH, relativno je usaglašeno sa konvencijama Međunarodne organizacije rada i dosta liberalno, uporedivo čak i sa razvijenim tržišnim ekonomijama;*
- *Kolektivni ugovori, za razliku od zakonskih propisa, nisu najbolje prilagođeni tržišnim uvjetima poslovanja i zadržali su neke netržišne privilegije iz predratnog perioda;*
- *Zakonski sistemi podrške i zaštite za nezaposlene dobro su prilagođeni zahtjevima tržišne ekonomije, mada postoje bitne razlike u ostvarivanju tih prava po entitetima;*
- *Radna snaga u zvaničnom (formalnom) sektoru je starije dobi, a mlađim radnicima je otežan pristup poslovima u zvaničnom sektoru;*
- *Stvarna nezaposlenost je konstantno visoka, ali mnogo manja od evidentirane nezaposlenosti;*
- *Postoji veliki nezvanični (neformalni) sektor;*
- *Učešće žena u zaposlenoj radnoj snazi je među nižim u regiji, ali razlika u plaćama između muškaraca i žena nije velika;*
- *Otvaranje radnih mjesta i preraspodjela poslova je mala;*
- *Mobilnost i fleksibilnost radne snage je mala;*
- *Sistem utvrđivanja plaća nije dovoljno fleksibilan i jedna je od prepreka u otvaranju radnih mjesta i mobilnosti radnika;*
- *Plaće u zvaničnom sektoru, u poređenju sa stopom produktivnosti u BiH, i dalje su visoke, posmatrajući regionalni kontekst;*
- *Veliki porezi i otežan pristup kreditima uz administrativne barijere usporavaju razvoj malih i srednjih poduzeća;*
- *Firme ne prijavljuju puni iznos plaća;*
- *Privatne firme su mnogo dinamičnije, posebno u rastu zaposlenosti.*

1.5.1 Struktura tržišta rada

Prema podacima Ankete o radnoj snazi 2011¹⁴, radno sposobno stanovništvo¹⁵ u BiH brojalo je 2.561.000 stanovnika, od čega je 1.317.000 žena ili 51,4%, što je u odnosu na 2010. godinu znatno smanjenje, za 35.701 ili 1,3%.

Radnu snagu¹⁶ ili ekonomski aktivno stanovništvo činilo je 1.127.000 osoba, od čega je 432.000 žena ili 38,3%, odnosno za 30.940 ili 2,6% manje u odnosu na prethodnu godinu. Od toga je zaposleno 816.000 osoba, dok je status nezaposlenih imalo 311.000 osoba. Neaktivno stanovništvo je činilo 1.434.000 osoba, od čega je 885.000 žena ili 61,7%. Stopa aktivnosti u BiH iznosila je 44%.

Stopa zaposlenosti iznosila je 31,9%, odnosno manja je za 0,6% u odnosu na isti period u 2010. godini. Stope aktivnosti i zaposlenosti su bile najviše u starosnoj grupi 25 do 49

¹⁴ Metodološke postavke Ankete o radnoj snazi 2011 zasnovane su na preporukama i definicijama Međunarodne organizacije rada i zahtjevima Statističkog ureda Evropske unije, čime je osigurana međunarodna uporedivost podataka u domenu statistike rada.

¹⁵ Radno sposobno stanovništvo su sve osobe od 15 i više godina, podijeljeno u dvije osnovne kategorije: radnu snagu – ekonomski aktivno stanovništvo i ekonomski neaktivno stanovništvo.

¹⁶ Radnu snagu ili aktivno stanovništvo čine zaposlene i nezaposlene osobe.

godina (70,6% i 52,1%). Najviše stanovnika BiH je zaposleno u uslužnim djelatnostima, 51,5%, a najmanje u poljoprivredi, 19,6%.

Stopa nezaposlenosti povećala se za 0,4%, te je u 2011. godini iznosila 27,6%, odnosno 29,9% za žene. Svega 18,7% nezaposlenih osoba nalazilo je posao u periodu do 12 mjeseci, a čak 23,9% nezaposlenih tek nakon pet godina traženja, što je prije svega posljedica nastanka strukturne nezaposlenosti u BiH.

Stopa nezaposlenosti je najzastupljenija kod mlađe populacije, i to u dobi od 15 do 24 godine, čak 57,9%, dok je za žene iznosila 60,5%.

Prema obrazovnoj strukturi radno sposobnog stanovništva, najviše je osoba sa završenom srednjom školom (48%), a najmanje sa višim i visokim obrazovanjem, te sa magisterijem i doktoratom (8,8%).

Najviše je žena sa završenom osnovnom školom i nižim obrazovanjem (53,5%).

1.5.2 Siva ekonomija i rad na crno

Statistički pokazatelji u BiH ukazuju da svaki treći zaposlenik radi na crno, odnosno više je od 240.000 zaposlenih koji nisu prijavljeni na obavezno osiguranje. Zbog izuzetno visokog udjela rada na crno u ukupnoj zaposlenosti, procjenjuje se da budžeti u BiH godišnje gube oko 250 miliona KM, koji bi mogli biti raspoređeni u penzijske i zdravstvene fondove.

Inspeksijske službe su i u 2011. godini, na temelju odluke Vlade Federacije BiH, provele pojačani nadzor rada na crno na prostoru cijele Federacije BiH. Nadzor je obuhvatio kontrolu zakonitosti angažiranja zaposlenih, isplate plaća i predaje konačnog obračuna, uplate doprinosa i procesa fiskalizacije. Nosilac tih aktivnosti bila je Federalna uprava za inspeksijske poslove, a uključene su i kantonalne uprave za inspeksijske poslove i nadležna tijela za inspekcije u sastavu kantonalnih ministarstava, Porezna uprava Federacije BiH i dr. U okviru pomenute akcije provedeno je oko 8.500 inspeksijskih nadzora, čiji se efekti još analiziraju.

Vlada Federacije BiH je također kroz izmjene i dopune Zakona o radu predvidjela oštrije mjere i kazne za poslodavce koji nisu zaključili ugovor o radu sa zaposlenikom. Predloženo je da inspektor rada može, pored upravnih i drugih mjera, rješenjem privremeno, do otklanjanja nedostataka, odnosno do podnošenja zahtjeva za pokretanje prekršajnog ili krivičnog postupka, zabraniti poslodavcu da obavlja djelatnost ako kod njega radi zaposlenik s kojim nije zaključio ugovor o radu ili ako radi stranac bez radne dozvole ili ako zaposlenik nije prijavljen na obavezno penzijsko i zdravstveno osiguranje. Izmjenama su znatno pooštrene kazne za sankcioniranje svih neregularnosti.

1.5.3 Proces privatizacije

U svijetu nekada poznati bh. privredni giganti, poput Energoinvesta, Šipada, Famosa, Hidrogradnje, Vranice, UPI-ja, TAS-a, gotovo da i ne postoje. Ostale su upravne zgrade, ograničeni proizvodni kapaciteti i brojne napuštene hale. Hiljade radnika ostalo je bez posla, a kompanije bez imovine, kako u zemlji tako i širom svijeta. Štete nastale ratnom i poslijeratnom privatizacijom u BiH mjere se milijardama KM.

Mada je zvanično započela još 1990. godine, privatizacija je nastavljena po završetku ratnih dešavanja u BiH.

Kompanije su najčešće kupovane kako bi se došlo do velikih i dobrih lokacija, koje su prodavane za druge namjene. Brojni stambeni i drugi uslužni objekti sagrađeni su nažalost na prostorima nekadašnjih pogona.

1.6 Kretanje na tržištu rada

Pošto od 1991. godine u BiH nije izvršen zvaničan popis stanovništva, mada je bio najavljen za 2011. godinu, nije moguće utvrditi tačan broj njenih građana. Prema procjeni Agencije za statistiku BiH, u BiH je prisutno 3.843.126 stanovnika (30.6.2010.)¹⁷

Udio radno sposobnog stanovništva iznosi 67,5% ukupnog broja stanovnika u BiH.

Podaci o kretanjima na tržištu rada u BiH se mogu prikupiti iz nekoliko najvažnijih izvora:

- nadležne institucije (Centralna banka BiH, Uprava za indirektno oporezivanje, Porezna uprava, Agencija za promociju stranih ulaganja i dr.),
- administrativni (statistički) podaci (Agencija i zavodi za statistiku u BiH),
- Anкета o radnoj snazi (ARS),
- ispitivanje tržišta rada (anketa poslodavaca) koje provode zavodi i službe za zapošljavanje u BiH,
- studije i procjene brojnih međunarodnih autoriteta.

Administrativni izvori pružaju podatke o registriranim zaposlenim i nezaposlenim osobama iz statističkih evidencija nadležnih institucija koje djeluju u sektoru tržišta rada i zapošljavanja.

ARS je istraživanje kojim se prikupljaju podaci o osnovnim karakteristikama radno sposobnog stanovništva, na osnovu kojih se vrši procjena ukupne radne snage u državi, kao i podaci o demografskim, obrazovnim, socioekonomskim i drugim karakteristikama, a provodi na uzorku domaćinstava u skladu sa metodološkim pravilima Međunarodne organizacije rada (MOR) i Statističkog ureda Evropske unije (EUROSTAT), pa su ti podaci međunarodno uporedivi.¹⁸

Ispitivanje tržišta rada (anketa), koje se provodi na uzorku poslodavaca, potpuno je usklađeno sa zahtjevima, smjernicama i preporukama Programa EU za srednje stručno obrazovanje i obuku u BiH, kao i sa postojećom praksom anketiranja poslodavaca u EU. Imajući u vidu da tržište rada u BiH karakteriziraju nepovoljni trendovi, javlja se potreba za stalnim praćenjem i analiziranjem tih kretanja, prije svega zbog poduzimanja odgovarajućih mjera i aktivnosti koje bi doprinijele unapređenju stanja u tom sektoru.

Pojedine međunarodne organizacije, kao što je npr. Svjetska banka, izrađuju vlastite projekcije i izvode odgovarajuće procjene o stanju u sektoru tržišta rada i zapošljavanja, koje su najčešće zasnovane na rezultatima vlastitih istraživanja.

Broj stanovnika	3.843.126
Registrirana zaposlenost (prosjeak u 2011. godini)	691.548
Registrirana nezaposlenost (prosjeak u 2011. godini)	529.661
Stopa registrirane nezaposlenosti (31.12.2011.)	43,8%

Tabela 1: Pregled najvažnijih pokazatelja o stanju na tržištu rada u BiH¹⁹

1.6.1 Zaposlenost u Bosni i Hercegovini

Od 1987. godine, kad je BiH imala 1.076.000 zaposlenih, prisutna je tendencija laganog smanjenja njihovog broja, pa je 1991. godine registrirano svega 976.000 osoba u radnom odnosu.²⁰

¹⁷ Izvor: www.bhas.ba

¹⁸ Agencija i zavodi za statistiku u BiH proveli su Anketu o radnoj snazi 2011, kako bi prikupili relevantne podatke o strukturi tržišta radne snage. Anketom je obuhvaćeno 10.501 domaćinstvo sa područja cijele BiH.

¹⁹ Izvor: www.bhas.ba

²⁰ Izvor: Svjetska banka (2005.): "Ekonomski memorandum za Bosnu i Hercegovinu", Sarajevo.

Nakon završetka ratnih dejstava u BiH znatno je smanjen broj zaposlenih, naročito u zvaničnom sektoru. Krajem 2011. godine radilo je 687.917 osoba, što je oko 70% ukupne registrirane zaposlenosti iz 1991. godine. Broj zaposlenih je povećan za 4.518 osoba ili 0,6% u odnosu na isti period u 2010. godini, kada je u radnom odnosu bilo 683.399 osoba.²¹

Prema podacima Ankete o radnoj snazi 2011, u BiH je zaposleno 816.000 osoba, od čega je 303.000 žena ili 37,1%, i to:

- 610.000 zaposlenika, od čega je 210.000 žena ili 36,9%
- 163.000 samozaposlenih, od čega je 46.000 žena ili 28,3%
- 43.000 pomažućih članova, od čega je 31.000 žena ili 72,9%.

Bez obzira na metodologiju računanja zaposlenosti u BiH, stanje je daleko ispod prosjeka Evropske unije, u kojoj je prosječna stopa zaposlenosti stanovništva krajem 2010. godine iznosila 64,1% (EU 27). Pojedine države koje su članice EU (Danska, Holandija, Austrija, Švicarska, Norveška, Island, Švedska i Njemačka) premašile su taj prosjek i dostigle zaposlenost preko 70%, dok je u Bugarskoj, Grčkoj, Španiji, Italiji, Latviji, Litvaniji, Mađarskoj, Malti, Poljskoj, Rumuniji i Slovačkoj zabilježena niža stopa zaposlenosti od 60%.²²

Prosječna stopa zaposlenosti žena u EU (58,2%) manja je za 11,9% u odnosu na muškarce (70,1%), dok je stopa zaposlenosti starijeg stanovništva iznosila oko 43%, a u nekim državama i do 50%.

Stopa zaposlenosti u BiH (31,9%) znatno je niža u odnosu na navedeni prosjek u EU, kao i država u okruženju (Hrvatska 50%, Makedonija 43,5% i dr.)²³

U Federaciji BiH stopa zaposlenosti je iznosila 29,8%, u RS 36,1%, a u Brčko distriktu BiH 22,9%.²⁴

Područja djelatnosti (SKD)	Broj zaposlenih, 31.12.2011.		Indeksi					
			XII 2011. XI 2011.		XII 2011. XII 2010.		I – XII 2011. I – XII 2010.	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	16.752	3.542	98,9	99,6	94,7	108,0	97,1	97,9
Ribarstvo	411	94	99,8	100,0	88,4	77,3	89,7	81,9
Rudarstvo i vađenje ruda	19.066	1.705	99,1	99,4	97,8	97,7	98,6	98,5
Prerađivačka industrija	132.912	46.131	99,4	99,8	98,3	98,9	98,3	98,6
Snabdijevanje električnom energijom, plinom i vodom	23.212	4.893	99,4	100,0	99,2	99,9	100,1	101,3
Građevinarstvo	37.178	3.915	98,4	99,5	95,2	98,6	94,2	98,4
Trgovina na veliko i malo, popravak mot. vozila i motocikla te predmeta za vlastitu upotrebu	127.399	61.871	100,0	100,4	94,8	93,6	98,0	96,9
Ugostiteljstvo	27.710	13.569	100,2	100,2	94,8	93,5	96,1	95,8
Prevoz, skladištenje i veze	49.005	10.786	99,9	100,1	96,9	97,8	98,3	98,7
Finansijsko posredovanje	16.355	10.392	100,6	100,7	97,7	98,1	99,1	98,9
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	28.663	9.881	99,6	99,8	104,2	104,2	105,3	104,4
Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje	71.762	26.760	100,0	100,0	100,1	99,7	101,1	102,5
Obrazovanje	60.823	39.794	100,2	100,2	103,2	103,3	103,7	104,4

²¹ Izvor: www.bhas.ba

²² Izvor: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

²³ Izvor: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

²⁴ Izvor: www.bhas.ba

Područja djelatnosti (SKD)	Broj zaposlenih, 31.12.2011.		Indeksi					
			XII 2011. XI 2011.		XII 2011. XII 2010.		I – XII 2011. I – XII 2010.	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
Zdravstvena i socijalna zaštita	47.420	33.384	99,9	99,8	102,6	101,7	101,9	100,9
Ostale javne društvene, socijalne i vlastite uslužne djelatnosti	26.003	12.579	100,2	100,3	99,2	100,2	100,3	99,7
Djelatnosti domaćinstava	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksteritorijalne organizacije i tijela	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukupno	687.917	280.990	99,7	100,1	98,7	99,3	99,4	99,9

Tabela 2: Registrirana zaposlenost u Bosni i Hercegovini po područjima djelatnosti²⁵

Zaključno sa 31.12.2011. godine, registrirano je 687.917 zaposlenih osoba, od čega je 280.990 žena ili 40,84%, što je za 1,3% smanjenje u odnosu na prethodnu godinu.

Rast zaposlenosti je zabilježen u sljedećim područjima: poslovanje nekretninama – iznajmljivanje i poslovne usluge (4,2%), javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje (0,1%), zdravstvena i socijalna zaštita (2,6%) i obrazovanje (3,2%).

Pad broja zaposlenih registriran je u svim ostalim područjima, naročito u ribarstvu (11,6%), te poljoprivredi, lovu i šumarstvu (5,3%).

1.6.2 Zaposlenost u Federaciji BiH

U Federaciji BiH u 2011. godini prosječno je bilo zaposleno 440.747 radnika, što je u odnosu na prosjek 2010. godine (438.949) više za 1.798 radnika, odnosno 0,41%.²⁶

Broj zaposlenih u 1991. godini, na području koje je sada Federacija BiH, iznosio je 631.020, tako da je nivo zaposlenosti u 2011. godini (440.747) dostigao 69,85% nivoa iz 1991. godine.²⁷

Prosječna stopa zaposlenosti²⁸ radno sposobnog stanovništva u Federaciji BiH u 2011. godini iznosila je 30,4%.²⁹

Povećanje broja zaposlenih evidentirano je kod većine djelatnosti, naročito u prerađivačkoj industriji, trgovini, poslovanju nekretninama i dr. S druge strane, pad zaposlenosti je prisutan u poljoprivredi, lovu i šumarstvu, rudarstvu i ugostiteljstvu.

Područje djelatnosti (SKD)	Broj zaposlenih					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	10.044	9.339	9.452	9.585	9.010	8.811
Ribarstvo	151	165	167	184	180	172
Rudarstvo	16.233	15.171	15.070	14.864	14.649	14.294
Prerađivačka industrija	82.507	86.444	85.681	81.169	84.064	84.700
Snabdijevanje električnom energijom, plinom i vodom	14.691	13.229	13.245	13.216	13.451	13.488
Građevinarstvo	23.923	26.920	27.405	25.347	26.024	24.975
Trgovina, popravak motornih vozila, motocikla, predmeta za vlastitu upotrebu	54.633	75.914	76.977	76.881	80.969	81.140
Ugostiteljstvo	13.875	16.684	18.003	17.732	17.084	17.135
Prevoz, skladištenje i veze	27.662	28.528	28.961	28.342	29.756	29.406
Finansijsko posredovanje	8.397	9.282	10.246	10.307	11.040	10.879

²⁵ Izvor: www.bhas.ba

²⁶ Izvor: Federalni zavod za statistiku

²⁷ Podaci o broju zaposlenih se odnose na osobe koje imaju zasnovan radni odnos bez obzira na vrstu tog odnosa i dužinu radnog vremena. Ovdje su uključeni i zaposleni u poslovnim subjektima, zanatstvu i slobodnim profesijama, kao i odbrani i policiji.

²⁸ Stopa zaposlenosti je procenat učešća zaposlenih u ukupnom broju radno sposobnog stanovništva (u dobi 15-65 godina).

²⁹ Izvor: Anketa o radnoj snazi 2011

Područje djelatnosti (SKD)	Broj zaposlenih					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	10.642	15.987	16.120	15.883	18.232	19.194
Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje	47.024	44.138	45.487	46.265	46.873	47.532
Obrazovanje	34.526	35.249	36.115	37.424	37.324	38.653
Zdravstvena i socijalna zaštita	27.970	27.203	28.495	29.085	29.235	29.830
Ostale javne društvene, socijalne i vlastite uslužne djelatnosti	17.325	16.001	16.191	16.463	17.199	17.150
Privatna domaćinstva sa zaposlenim osobama	75	77	24	6	21	37
Eksteritorijalne organizacije i tijela	1.140	1.231	1.322	786	773	688
Neraspoređeno po djelatnostima SKD	1.904	1.878	2.170	2.658	3.065	2.663
Ukupno	389.601	423.440	431.131	426.197	438.949	440.747

Tabela 3: Registrirana zaposlenost u Federaciji BiH po područjima djelatnosti (SKD)³⁰

1.6.3 Nezaposlenost u Bosni i Hercegovini

Prema službenim podacima EURSTAT-a, prosječna stopa nezaposlenosti u 27 država članica Evropske unije (EU 27) u decembru 2011. godine iznosila je 10%.

Najniža stopa nezaposlenosti zabilježena je u Norveškoj (3,3%), a najviša u Španiji (23%).

Registrirana nezaposlenost u BiH krajem 2011. godine bila je 536.781 osoba, a prosječna stopa registrirane nezaposlenosti iznosila je 43,3%. Anketna stopa nezaposlenosti je znatno niža (27,6%), i to: 29,2% u Federaciji BiH, 24,5% u Republici Srpskoj i 39% u Brčko distriktu BiH.³¹ Zabilježeno je povećanje broja nezaposlenih osoba u odnosu na isti period u 2010. godini, za 12.668 ili 2,5%.

Ako se uporede podaci o nezaposlenima, najviše je osoba srednje stručne spreme III i IV stepena (324.589 ili 60,50%), od čega je 156.529 ili 57,90% žena, te nekvalifikovanih (161.785 ili 30,10%), odnosno 84.257 ili 31,20% žena.

Najmanji udio u ukupnoj nezaposlenosti je osoba sa visokim i višim obrazovanjem, uključujući magistre i doktore nauka, 37.099 ili 6,90%, od čega je 23.726 ili 8,80% žena, uz napomenu da ova kategorija posljednjih godina bilježi trend rasta. Udio žena u ukupnoj nezaposlenosti bio je 270.232 ili 50,34%.

Bez obzira na metodologiju računanja nezaposlenosti u BiH, stopa je daleko viša od prosjeka Evropske unije, pa i drugih značajnih ekonomskih asocijacija u svijetu. Stalni rast nezaposlenosti prisutan u posljednjih dvadesetak godina vjerovatno je najsloženiji ekonomski, socijalni i razvojni problem sa kojim se BiH suočava.

Kvalifikaciona struktura	Spol	Broj nezaposlenih osoba	Procentualni udio (%)
VSS	svega	29.591	5,5%
	žene	19.053	7,1%
VŠS	svega	7.508	1,4%
	žene	4.673	1,7%
SSS	svega	133.454	24,9%
	žene	80.393	29,7%
NSS	svega	1.913	0,4%
	žene	1.279	0,5%
KV, VKV	svega	191.135	35,60%
	žene	76.136	28,20%

³⁰ Izvor: www.fzs.ba

³¹ Izvor: Agencija za rad i zapošljavanje BiH

Kvalifikaciona struktura	Spol	Broj nezaposlenih osoba	Procentualni udio (%)
PKV	svega	11.395	2,1%
	žene	4.441	1,6%
NKV	svega	161.785	30,1%
	žene	84.257	31,2%
Ukupno	svega	536.781	100,0%
	žene	270.232	100,0%

Tabela 4: Kvalifikaciona i spolna struktura registrirane nezaposlenosti 31.12.2011.³²

1.6.4 Nezaposlenost u Federaciji BiH

Prosječan broj nezaposlenih u 2011. godini iznosio je 367.515 i u odnosu na prosjek 2010. godine (360.513) veći je za 1,94%. Znatno povećanje nezaposlenosti zabilježeno je u ljetnom periodu zbog prijave osoba na evidenciju kantonalnih službi za zapošljavanje nakon završetka školovanja.

Prosječna stopa nezaposlenosti³³ u Federaciji BiH u 2011. godini iznosila je 45,46% i ima blagu tendenciju rasta (0,58%) u odnosu na prethodnu godinu.

Sticanje prava na zdravstveno osiguranje, kao i prava na novčanu naknadu po *Zakonu o pravima demobiliziranih branilaca i članova njihovih porodica* bili su osnovni razlozi prijave na evidenciju nezaposlenih osoba. Izmještanjem administriranja zdravstvenog osiguranja iz oblasti zapošljavanja, kao što je to slučaj u zemljama regiona, smanjio bi se broj nezaposlenih jer bi se na evidenciju nezaposlenih prijavljivale samo osobe koje aktivno traže posao.

Neovisno o načinu iskazivanja, stopa nezaposlenosti ukazuje na potrebu hitnog rješavanja ovog problema, kao i na veće angažiranje nadležnih institucija, odnosno društva u cjelini. Ovakvo stanje zahtijeva reformu tržišta rada i prilagođavanje ovog dijela socijalnog sektora tržišnim uvjetima privređivanja.

U strukturnim obilježjima nezaposlenosti u Federaciji BiH nema bitnijih promjena u odnosu na prethodne godine. To se i dalje ogleda u:

- velikom broju stručnih osoba koje se nalaze na evidenciji nezaposlenih (238.801), od kojih 104.028 (43,56%) prvi put traže zaposlenje i
- velikom broju nestručnih osoba koje se nalaze na evidenciji nezaposlenih (128.714).

Rješavanje problema nezaposlenosti znatno je teže u slabije razvijenim regijama i kantonima jer nedostaju mehanizmi veće podrške razvoju tih područja.

1.6.4.1 Nezaposlenost po kantonima

Stanje nezaposlenosti po kantonima u 2011. godini:

- U Unsko-sanskom kantonu je evidentirano povećanje broja nezaposlenih za 4,26%. Izdvajaju se općine Bužim i Velika Kladaša, sa povećanjem za 9,76 % i 5,78% u odnosu na 2010. godinu.
- Posavski kanton je zabilježio manji broj nezaposlenih za 0,86% u odnosu na 2010. godinu. Povećanje broja nezaposlenih je evidentirano u općini Orašje, i to za

³² Izvor: Agencija za rad i zapošljavanje BiH

³³ Stopa nezaposlenosti je procenat učešća nezaposlenih u ukupnom broju (zbiru) zaposlenih i nezaposlenih osoba.

0,86%, a smanjenje u općini Odžak za 3,01%.

- U Tuzlanskom kantonu je veći broj nezaposlenih za 2,91%. Najveće povećanje broja nezaposlenih zabilježeno je u Čeliću (za 4,50%) i Kalesiji (za 1,47%).
- U Zeničko-dobojskom kantonu zabilježen je veći broj nezaposlenih u odnosu na prosjek iz 2010. godine za 0,53%. Najveći porast nezaposlenosti je evidentiran u općinama Zavidovići (za 4,76%) i Kakanj (za 1,72%). U općini Usora broj nezaposlenih je manji za 2,74%, a u općini Vareš za 2,18%.
- U Bosansko-podrinjskom kantonu smanjen je broj nezaposlenih za 2,26% u odnosu na 2010. godinu, a najveće smanjenje je u općini Goražde za 2,57%.
- Srednjobosanski kanton je zabilježio povećanje nezaposlenosti za 1,95%. U općini Dobretići broj nezaposlenih manji je za 3,53% i općini Novi Travnik za 1,69%, a povećan je broj nezaposlenih u općini Kreševo za 7,17%.
- U Hercegovačko-neretvanskom kantonu je zabilježeno smanjenje broja nezaposlenih za 0,17%. U općinama Stolac i Prozor evidentirano je smanjenje broja nezaposlenih za 8,18%, odnosno 5,11%, dok je u općini Ravno povećan broj nezaposlenih za 4,74%.
- Zapadnohercegovački kanton je zabilježio smanjenje nezaposlenosti za 0,64%. Broj nezaposlenih veći je u općini Grude (za 3,19%), a smanjen je u općini Ljubuški (za 5,96%).
- U Kantonu Sarajevo evidentirano je povećanje broja nezaposlenih za 2,47%, i to u općinama Trnovo (za 8,83%) i Novo Sarajevo (za 3,13%).
- U Kantonu 10 evidentirano je povećanje broja nezaposlenih za 1,64%, i to u općinama Grahovo (za 9,19%) i Glamoč (za 4,39%).

Registrirana nezaposlenost po kantonima (31.12.2011.)								
Kanton	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Indeks 2011 2006	Indeks 2011 2010
Unsko-sanski	34.591	40.922	36.277	38.849	40.954	42.726	123,51	104,32
Posavski	5.894	6.832	5.436	5.686	5.645	5.544	94,06	98,21
Tuzlanski	82.182	90.840	85.711	89.250	92.037	95.194	115,83	103,43
Zeničko-dobojski	65.469	68.202	61.529	65.689	67.153	66.931	102,23	99,66
Bosansko-podrinjski	4.619	4.317	4.164	4.231	4.254	3.855	83,45	90,62
Srednjobosanski	37.849	41.221	36.482	37.390	38.237	39.030	103,12	102,07
Hercegovačko-neretvanski	26.284	30.838	29.403	29.596	29.822	29.885	113,70	100,21
Zapadnohercegovački	7.738	9.738	8.702	9.146	9.222	9.280	119,92	10,62
Sarajevo	58.020	65.344	62.475	66.299	68.907	69.842	120,37	101,35
Kanton 10	6.739	9.316	8.464	8.441	8.698	8.803	130,62	101,20
Federacija BiH	338.271	367.570	338.643	354.577	364.929	371.090	110,16	91,16

Tabela 5: Registrirana nezaposlenost po kantonima

1.6.4.2 Učešće žena u nezaposlenosti

Broj nezaposlenih žena u Federaciji BiH u 2011. godini bio je 188.791, što je više za 3.850 ili 2,08% u odnosu na prethodnu godinu.

Evidentirano je povećanje broja nezaposlenih žena u svim kantonima osim u Bosansko-podrinjskom, gdje je broj nezaposlenih žena manji za 1,18%. Najveće povećanje broja nezaposlenih žena zabilježeno je u Kantonu 10 (za 3,84%), Unsko-sanskom (za 3,71%) i Posavskom (za 3,61%).

Registrirana nezaposlenost po kantonima – žene								
Kanton	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Indeks 2011 2006	Indeks 2011 2010
Unsko-sanski	15.136	18.148	18.121	18.909	19.706	20.465	135,21	103,85
Posavski	2.315	2.553	2.137	2.265	2.273	2.365	102,16	104,05
Tuzlanski	33.876	44.210	44.201	45.387	46.713	48.451	143,02	103,72
Zeničko-dobojski	29.158	32.466	31.184	32.620	32.829	33.073	113,43	100,74
Bosansko-podrinjski	2.279	2.247	2.245	2.257	2.250	2.084	91,44	92,62
Srednjobosanski	15.395	17.263	16.132	16.697	17.078	17.449	113,34	102,17
Hercegovačko-neretvanski	12.380	14.450	14.261	14.707	15.253	15.521	125,37	101,76
Zapadnohercegovački	4.069	4.756	4.602	4.923	5.010	5.086	124,99	101,52
Sarajevo	39.419	39.763	38.663	40.257	41.673	42.020	106,60	100,83
Kanton 10	3.613	4.106	3.905	3.970	4.165	5.267	145,78	126,46
Federacija BiH	157.639	179.962	175.451	181.992	186.950	191.781	129,13	103,77

Tabela 6: Registrirana nezaposlenost po kantonima – žene

1.6.4.3 Kvalifikaciona struktura nezaposlenih

Broj stručnih osoba koje traže zaposlenje u Federaciji BiH u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu veći je za 3,53%.

U svim stepenima stručnosti veći je broj stručnih osoba koje traže zaposlenje. Povećan je broj nezaposlenih sa visokom (VSS), zatim sa višom (VŠS) i srednjom stručnom spremom (SSS).

Broj nestručnih osoba koje traže zaposlenje u Federaciji BiH u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu manji je za 0,89%.

Smanjen je broj nezaposlenih polukvalifikovanih (PKV) i sa nižom stručnom spremom (NSS), a povećan je broj nekvalifikovanih osoba (NKV).

Broj osoba koje prvi put traže zaposlenje u Federaciji BiH u 2011. godini veći je za 2,27% u odnosu na 2010. godinu.

Prosječan broj stručnih osoba koje prvi put traže zaposlenje u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu veći je za 3,98%. Posmatrano po stručnoj spremi, kod stručnih osoba koje prvi put traže zaposlenje, u odnosu na prethodnu godinu, porast je evidentiran kod VSS za 24,14%, a smanjenje kod VKV za 5,50%.

Osobe koje traže zaposlenje								
Stručna sprema	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Indeks 2011 2006	Indeks 2011 2010
		355.102	367.570	338.643	354.577	367.180	371.090	106,61
Stručna lica	225.649	224.635	207.901	224.684	237.254	242.990	131,77	104,70
KV	130.928	128.477	115.984	123.622	127.821	127.467	97,36	99,72
VKV	2.856	2.717	2.253	2.253	2.356	2.232	78,15	94,74
SSS	80.163	80.692	76.565	82.382	87.113	89.947	112,21	103,25
VŠS	4.889	4.917	4.373	4.420	4.687	4.934	100,92	105,27
VSS	6.813	7.832	8.726	12.007	15.277	18.410	270,22	120,51
Nestručna lica	129.453	142.935	130.742	129.893	129.926	128.100	81,45	90
NKV	116.863	129.408	118.665	117.834	117.955	118.798	101,66	100,71
PKV	11.460	12.442	11.119	11.151	11.135	8.530	74,43	76,61
NSS	1.131	1.085	958	908	836	772	68,26	92,34

Tabela 7: Kvalifikaciona struktura registrirane nezaposlenosti

1.6.4.4 Starosna struktura nezaposlenih

Krajem 2011. godine najbrojnije među registriranim nezaposlenima bile su osobe dobi između 30 i 50 godina (176.504 ili 47,56%), zatim mladi do 30 godina (127.734 ili 34,42%), te stariji od 50 godina (66.852 ili 18,02%).

1.6.4.5 Promjene u evidenciji nezaposlenih

U skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba i Pravilnikom o evidencijama u oblasti zapošljavanja, sa evidencije kantonalnih službi za zapošljavanje, po raznim osnovama, u 2011. godini u Federaciji BiH brisano je 92.609 osoba. U odnosu na 2010. godinu to je više za 8,28%. U istom periodu prijavljeno je 99.717 osoba, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 3,88%.

1.6.4.6 Tražnja radne snage

Prosječna mjesečna tražnja radne snage registrirana u kantonalnim službama za zapošljavanje u 2011. godini iznosila je 1.369, što je više za 12,08% nego u 2010. godini. Od toga je registrirano 453 tražnje na neodređeno vrijeme, što je manje za 0,26%, a 916 tražnji na određeno vrijeme, što je više za 19,38%.

Prosječna mjesečna zadovoljena tražnja radne snage³⁴ registrirana u kantonalnim službama za zapošljavanje u 2011. godini iznosila je 2.415, što je više za 1,60% nego u 2010. godini. Od toga je registrirano 770 tražnji na neodređeno vrijeme, što je manje za 18,09% u odnosu na prethodnu godinu, te 1.646 tražnji na određeno vrijeme (više za 14,47%).

Zapošljavanje osoba sa evidencije premašuje registriranu tražnju jer poslodavci nemaju zakonsku obavezu da službama za zapošljavanje prijavljuju slobodna radna mjesta, te se ukupna tražnja radne snage na tržištu rada u Federaciji BiH ne registrira u kantonalnim službama za zapošljavanje.

Do kraja 2011. godine na internet stranici Federalnog zavoda za zapošljavanje objavljen je 1.841 oglas kojim je zatraženo zapošljavanje 3.192 izvršioaca, dok u 50 oglasa nije naveden konkretan broj izvršilaca. Ako se napravi usporedba sa potražnjom radne snage na tržištu rada iz 2010. godine, može se zaključiti da je došlo do određenih promjena, a to je vidljivo u podacima koji pokazuju kako je u odnosu na prethodnu godinu najviše oglasa objavljeno u oblastima: komercijala/prodaja, državna služba, te ekonomija/finansije.

1.6.4.7 Posredovanje u zapošljavanju osoba sa evidencije nezaposlenih

U 2011. godini službe za zapošljavanje su posredovale u zapošljavanju za 52.876 osoba sa evidencije nezaposlenih.

Posmatrano po kantonima, broj posredovanja se kreće od 774 u Posavskom, 912 u Kantonu 10, 922 u Zapadnohercegovačkom, 1.027 u Bosansko-podrinjskom, 4.529 u Srednjobosanskom, 4.646 u Hercegovačko-neretvanskom, 4.768 u Unsko-sanskom, 10.124 u Zeničko-dobojskom, 12.228 u Tuzlanskom, do 12.946 u Kantonu Sarajevo.

U 2011. godini sa evidencije nezaposlenih zaposleno je 520 osoba s invaliditetom.

1.6.4.8 Aktivna politika zapošljavanja

Realizacijom mjera aktivne politike zapošljavanja Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje u 2011. godini stvorene su pretpostavke za

---

³⁴ Ukupna registrirana zadovoljena tražnja za radnom snagom ostvarena na osnovu objavljenih oglasa, prijava dostavljenih službama za zapošljavanje i drugih oblika zapošljavanja koje su poslodavci dali na uvid službama za zapošljavanje ili su službe u radu i obradi određenih podataka došle do saznanja o tome

zapošljavanje ili samozapošljavanje teško zapošljivih grupa nezaposlenih osoba, i to sufinansiranjem:

- zapošljavanja oko 2.000 mladih bez radnog iskustva
- zapošljavanja i samozapošljavanja 1.511 žena
- zapošljavanja i samozapošljavanja 1.140 povratnika
- zapošljavanja i samozapošljavanja 347 osoba s invaliditetom
- zapošljavanja i samozapošljavanja 156 Roma
- poduzetničke i informatičke obuke 140 žena
- samozapošljavanja i obuke 99 mladih poduzetnika
- zapošljavanja 401, samozapošljavanja 200 i obuke 588 osoba kroz projekat SSNESP za posebne kategorije nezaposlenih osoba

kao i kreditiranjem zapošljavanja 178 osoba kroz Program dugoročnih plasmana za podsticaj zapošljavanja posredstvom Razvojne banke Federacije BiH, podršku organiziranju sajмова za zapošljavanje na kojima je oglašeno oko 1.400 slobodnih radnih mjesta, obuku, dokvalifikaciju i prekvalifikaciju za 2.194 osobe, obuku za aktivno traženje posla (pisanje biografije i popratnog pisma, razgovor sa poslodavcem) kroz centre za informiranje, savjetovanje i obuku i projekat "Uspjet ću!" za oko 10.000 mladih.

Realizacijom Programa zapošljavanja i zadržavanja mladih u Bosni i Hercegovini (YERP) uspostavljeno je devet centara za informiranje, savjetovanje i obuku (CISO) u kantonalnim službama za zapošljavanje. U 2011. godini, evidentirano je 5.288 korisnika koji se prvi put javljaju, odnosno 4.572 korisnika koji su se javljali više puta. Radionicu za pisanje biografije i razgovor s poslodavcem pohađalo je 7.508 osoba, a njih 1.069 iskoristilo je uslugu grupnog savjetovanja, odnosno 2.531 individualnog savjetovanja, pri čemu su izrađena 1.353 plana zapošljavanja. Info seminare pohađalo je 3.077 osoba, te 2.417 obuku o pisanju CV-a i popratnog pisma. Informatičku i obuku iz jezika prošlo je 529 mladih nezaposlenih osoba, a 205 je koristilo usluge prekvalifikacije. Broj korisnika CISO koji se nakon primljenih usluga zaposlio je 487, dok je 123 volontiralo.

U 2011. godini, u odnosu na prethodnu godinu, znatno je povećano učešće nezaposlenih osoba u različitim mjerama i programima, te je cjelokupni obuhvat nezaposlenih osoba iznosio prihvatljivih 12,1% od ukupnog broja registriranih osoba na evidenciji nezaposlenih. Međutim, ako se taj udio posmatra sa realnog aspekta u odnosu na broj osoba koje su objektivno aktivne i traže zaposlenje, rezultati su daleko bolji.

2. ANKETA POSLODAVACA

Anketa poslodavaca 2011, sa procjenama za 2012. godinu, predstavlja nastavak aktivnosti započelih 2004. godine, iz kojih je u 2005. godini proizašlo prvo sistematsko anketiranje poslodavaca na području Federacije BiH. Nakon toga, anketiranje je provedeno 2006., 2007., 2009. i 2010. godine, što je rezultiralo izradom odgovarajućih kvalitativnih analiza o tržištu rada.

Dobiveni rezultati su uspoređeni sa prošlogodišnjim, u mjeri u kojoj je to bilo moguće zbog razlike u strukturi uzorka, te izmjene određenih pitanja u upitniku.

2.1 Svrha i cilj

Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe za zapošljavanje su se opredijelili za anketiranje poslodavaca na godišnjem nivou, s obzirom na postojeću dinamiku i kretanja na tržištu rada u Federaciji BiH.

Primarni cilj anketiranja poslodavaca je sticanje realnog uvida u stanje na tržištu rada, što se postiže prikupljanjem relevantnih podataka i informacija.

Mišljenja, ocjene i sugestije poslodavaca bitno utiču na formiranje objektivnih stavova, izvođenje neophodnih zaključaka i davanje bitnih preporuka, čime se potvrđuje vjerodostojnost cjelokupne analize.

Anketa je posebno značajna za kantonalne službe za zapošljavanje jer se njome ostvaruje i afirmira neposredna saradnja sa poslodavcima, a time jača i njihova primarna funkcija, tj. posredovanje u zapošljavanju nezaposlenih osoba i onih koje nastoje promijeniti zaposlenje.

2.2 Okvir

Za provedbu anketiranja korištena je anketa koju je pripremila radna grupa za ispitivanje tržišta rada u Federaciji BiH. Radnu grupu čine predstavnici Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje, koji su educirani u okviru realizacije Programa Evropske unije za srednje i stručno obrazovanje u Bosni i Hercegovini (EU VET) i Programa stipendiranja Danskog ministarstva vanjskih poslova (DANIDA) za izgradnju kapaciteta u institucijama tržišta rada.

2.3 Zadaci

Shodno definiranim ciljevima, utvrđeni su konkretni zadaci:

- *Izrada baze podataka o poslodavcima koji su zainteresirani za širu saradnju sa javnim službama za zapošljavanje u Federaciji BiH, po uzoru na Klub 100 u Danskoj*
- *Izrada baze podataka o potrebama i viškovima radne snage u smislu identifikacije potrebnih vještina i stručnih kvalifikacija*
- *Izrada baze podataka o potrebama stručne pripreme novozaposlenih i/ili zaposlenika, te o spremnosti poslodavaca za zapošljavanje osoba iz određenih specifičnih grupa*
- *Ocjena mišljenja poslodavaca o uspostavljanju i/ili proširenju saradnje sa javnim službama za zapošljavanje u Federaciji BiH*
- *Usvajanje odgovarajućih zaključaka i preporuka za unapređenje aktivnih mjera u oblasti zapošljavanja.*

2.4 Anketa

U anketi su korištena pitanja zatvorenog tipa sa ponuđenim modalitetima odgovora, osim uvodnih informativnih pitanja, uz napomenu da je poslodavcima ostavljena mogućnost da ponude vlastiti odgovor na skoro svako pitanje.

Pitanja su razvrstana u tri tematske cjeline:

- *Opći podaci*
- *Zapošljavanje, procjene o potrebama, višku i obuci zaposlenika*
- *Saradnja sa javnim službama za zapošljavanje.*

2.5 Metodologija

U skladu sa dosadašnjim iskustvom, za potrebe provođenja Ankete poslodavaca 2011 angažirano je 57 nezaposlenih osoba sa fakultetskom diplomom, koje su neposredno

anketirale poslodavce.³⁵ Nezaposleni anketari su za svaku ispunjenu anketu dobili odgovarajuću novčanu naknadu od Federalnog zavoda za zapošljavanje. Kantonalne službe za zapošljavanje su provele potrebnu selekciju i obuku anketara, nakon čega se pristupilo realizaciji planiranih aktivnosti.

Rezultati su dati u formi gotovih izvještaja u tabelarnom obliku, kao i grafikona, tako da mogu poslužiti potencijalnim korisnicima i za druge, različite, namjene poput analize funkcioniranja pojedinačnih dijelova tržišta rada na određenom području i/ili oblasti.

Mada nisu metodološki usklađeni, dobiveni rezultati su usporedivi sa podacima drugih izvora, kao što su statistički izvještaji, studije i dr.

2.6 Realizacija

Anketiranje poslodavaca je provedeno u periodu od 15. decembra 2011. godine do 15. januara 2012. godine na području svih deset kantona (79 općina) u Federaciji BiH.

Ispitivanje tržišta rada je rezultiralo analizom i ocjenom stanja na tržištu rada, kao i odgovarajućim preporukama.

2.7 Uzorak

Uzorak je činilo 3.000 poslodavaca iz Federacije BiH koji imaju najmanje 10 zaposlenika.

Anketirani poslodavci zapošljavaju 187.623 radnika, što je 42,56% prosječne zaposlenosti Federacije BiH u 2011. godini.

Primijenjen je stratificirani proporcionalni uzorak, a stratumi su podijeljeni na temelju broja zaposlenika na:

- *male*
- *srednje*
- *velike poslodavce.*

Stratumi:	Mali poslodavci	Srednji poslodavci	Veliki poslodavci
Broj zaposlenika:	1-50	51-250	251 i više

Tabela 8: Poslodavci prema stratumima

Od ukupnog broja planiranih anketa realizirano je 89,03%.

Rezultati anketiranja će poslužiti za usmjeravanje i prilagođavanje najvažnijih aktivnosti javnih službi za zapošljavanje u Federaciji BiH u skladu sa iskazanim potrebama poslodavaca, kao i za realizaciju odgovarajućih mjera i programa aktivne politike zapošljavanja.

2.8 Rezultati anketiranja

Obradom prikupljenih podataka dobiveni su određeni pokazatelji koji predstavljaju ilustraciju stanja i očekivanih promjena među pravnim subjektima na području Federacije BiH u 2011. godini.

Rezultati koji sadrže manje značajne podatke u vezi sa pojedinačnim kvalifikacijama, vještinama i sl., nisu prikazani u izvještajnim tabelama, već su obrađeni i odloženi u bazu podataka, kao i osobni podaci o poslodavcima (naziv, adresa i dr.) zbog zaštite njihovog identiteta.

³⁵Na području Hercegovačko-neretvanskog i Posavskog kantona anketiranje su proveli zaposlenici kantonalnih službi za zapošljavanje.

2.9 Opći prikaz anketiranja

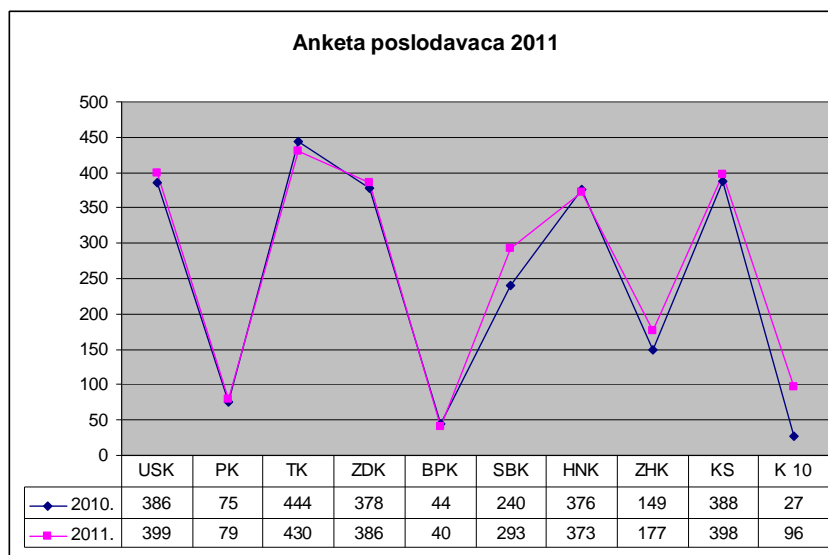
Anketom poslodavaca 2011 na području Federacije BiH obuhvaćen je 2.671 pravni subjekat ili 89,03% planiranog uzorka, što je povećanje za 5,46% u odnosu na 2010. godinu.

Kanton	Broj anketiranih poslodavaca u 2010.	Broj anketiranih poslodavaca u 2011.
Unsko-sanski	386	399
Posavski	75	79
Tuzlanski	444	430
Zeničko-dobojski	378	386
Bosansko-podrinjski	44	40
Srednjobosanski	240	293
Hercegovačko-neretvanski	376	373
Zapadnohercegovački	149	177
Sarajevo	388	398
Kanton 10	27	96
Federacija BiH	2.507	2.671

Tabela 9: Anketa poslodavaca 2011

U tabeli 9 dat je pregled pravnih subjekata obuhvaćenih Anketom poslodavaca 2011. Na području Unsko-sanskog, Posavskog, Zeničko-dobojskog, Srednjobosanskog, Zapadnohercegovačkog, Sarajevskog i Kantona 10 zabilježeno je blago povećanje broja anketiranih poslodavaca u odnosu na prethodnu godinu. U preostalim kantonima je obuhvaćeno nešto manje poslodavaca u odnosu na 2010. godinu.

Najviše poslodavaca je obuhvaćeno u Tuzlanskom kantonu (16,09%), Unsko-sanskom (14,93%) i Kantonu Sarajevo (14,90%), a najmanje na području Bosansko-podrinjskog kantona (1,49%), što je gotovo proporcionalno veličini kantona, odnosno broju stanovnika tih kantona.

Grafikon 1: Anketa poslodavaca 2011

U grafikonu 1 dat je usporedni prikaz poslodavaca anketiranih u 2011. godini u odnosu na prošlogodišnju anketu.

Najveći odziv u odnosu na planirani broj anketa zabilježen je u Unsko-sanskom (99,75%), Sarajevskom (99,50%) i Zeničko-dobojskom kantonu (96,50%).

Najniži odziv je registriran na području Posavskog kantona, svega 52,66%.

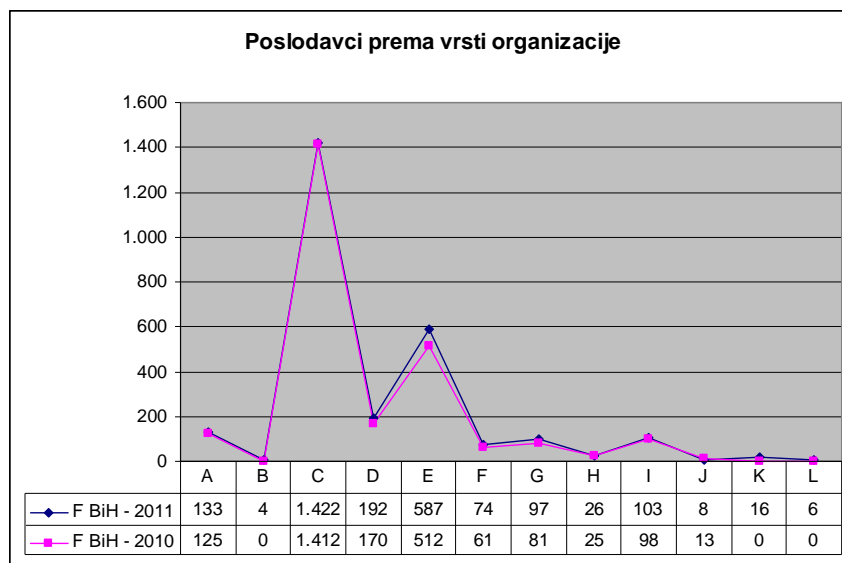
2.10 Struktura poslodavaca

2.10.1 Poslodavci prema vrsti organizacije

Kanton	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Unsko-sanski	19	0	240	16	73	13	11	7	14	2	2	2
Posavski	2	0	42	1	13	5	8	0	6	0	2	0
Tuzlanski	8	0	243	32	97	16	16	4	10	0	3	0
Zeničko-dobojski	51	3	185	30	85	7	6	1	13	2	2	0
Bosansko-podrinjski	4	0	18	9	6	0	2	0	0	0	0	0
Srednjobosanski	26	1	144	16	75	15	14	0	2	0	0	0
Hercegovačko-neretvanski	0	0	212	34	80	6	9	1	25	3	0	3
Zapadnohercegovački	11	0	119	7	31	0	3	0	5	1	0	0
Sarajevo	11	0	174	42	101	8	15	13	28	0	5	1
Kanton 10	1	0	45	5	26	4	13	0	0	0	2	0
Federacija BiH - 2011	133	4	1.422	192	587	74	97	26	103	8	16	6
%	4,99	0,15	53,30	7,20	22,00	2,77	3,64	0,97	3,86	0,30	0,60	0,22
Federacija BiH - 2010	125	0	1.412	170	512	61	81	25	98	13	0	0
%	4,99	0	56,69	6,79	20,44	2,44	3,23	1	3,91	0,52	0	0

Tabela 10: Poslodavci prema vrsti organizacije

- A – Društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću
 B – Komanditno društvo
 C – Društvo sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.)
 D – Dioničarsko društvo (d.d.)
 E – Javna ustanova (JU)
 F – Javno poduzeće (JP)
 G – Organ uprave
 H – Udruženje građana (NVO)
 I – Obrt (SZR, STR, SUR, SPP)
 J – Zadruga
 K – Privatna zdravstvena ustanova
 L – Vjerska organizacija

Grafikon 2: Poslodavci prema vrsti organizacije

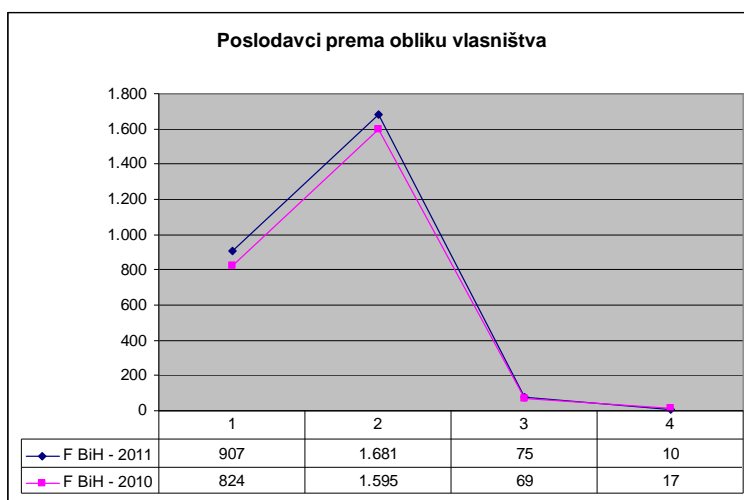
Najveći udio anketiranih poslodavaca se odnosi na društva sa ograničenom odgovornošću (53,29%), što je u odnosu na 2010. godinu smanjenje za 3,39%. Na drugom mjestu po brojnosti su zastupljene javne ustanove (21,97%), što je u odnosu na prošlogodišnju anketu povećanje za 1,53%, a na trećem dioničarska društva (7,19%), što je također povećanje za 0,40%.

S druge strane, jedino je u kategoriji zadruga zabilježen nešto manji broj obuhvaćenih poslodavaca, za 0,22%.

2.10.2 Poslodavci prema obliku vlasništva

Kanton	Državno	Privatno	Mješovito	Zadružno
Unsko-sanski	125	267	4	3
Posavski	29	50	0	0
Tuzlanski	136	276	15	0
Zeničko-dobojski	146	230	9	0
Bosansko-podrinjski	13	24	3	0
Srednjobosanski	117	173	10	0
Hercegovačko-neretvanski	105	249	16	3
Zapadnohercegovački	46	129	2	0
Sarajevo	143	236	14	4
Kanton 10	47	47	2	0
F BiH - 2011	907	1.681	75	10
%	33,93	62,89	2,81	0,37
F BiH - 2010	824	1.595	69	17
%	32,89	63,7	2,75	0,68

Tabela 11: Poslodavci prema obliku vlasništva

Grafikon 3: Poslodavci prema obliku vlasništva

Prema obliku vlasništva anketirano je najviše privatnih poslovnih subjekata (66,88%), što je znatno povećanje u odnosu na prethodnu godinu za 3,18%, te državnih subjekata (33,93%), što je neznatan porast za 1,04%.

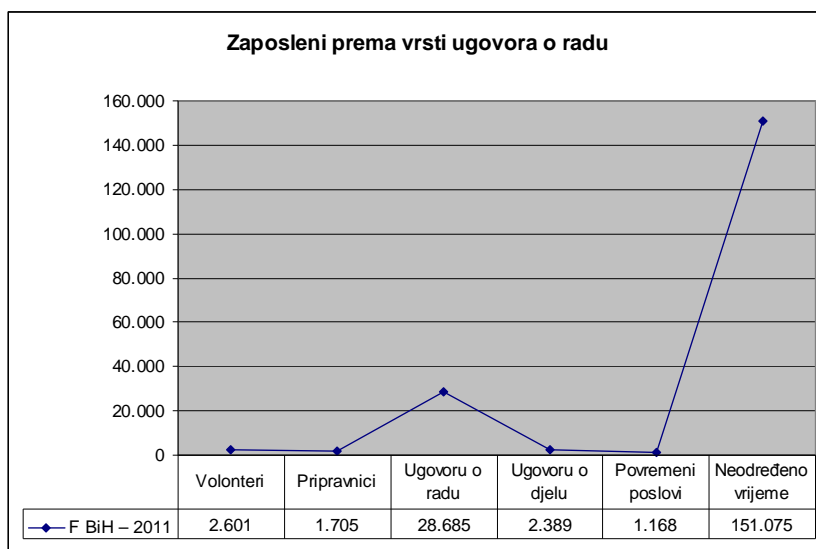
Najmanji je udio zadržara (0,37%), kod kojih je također zabilježeno smanjenje za 0,30% u odnosu na 2010. godinu.

2.11 Pregled poslodavaca prema broju zaposlenika i vrsti ugovora o radu

Kanton	Volonteri	Priravnici	Ugovoru o radu na određeno vrijeme	Ugovoru o djelu	Povremeni poslovi	Ugovor o radu na neodređeno vrijeme
Unsko-sanski	1.223	105	1.460	55	96	11.548
Posavski	25	30	281	68	124	2.456
Tuzlanski	544	206	5.851	711	91	23.473
Zeničko-dobojski	250	355	8.320	116	219	29.408
Bosansko-podrinjski	17	30	1.157	34	57	2.088
Srednjobosanski	108	214	2.574	281	216	20.672
Hercegovačko-neretvanski	88	172	1.712	308	167	17.015
Zapadnohercegovački	44	51	912	48	26	5.466

Kanton	Volonteri	Priravnici	Ugovoru o radu na određeno vrijeme	Ugovoru o djelu	Povremeni poslovi	Ugovor o radu na neodređeno vrijeme
Sarajevo	290	494	5.941	711	153	35.148
Kanton 10	12	48	477	57	19	3.801
F BiH – 2011	2.601	1.705	28.685	2.389	1.168	151.075
%	1,39	0,91	15,29	1,27	0,62	80,52

Tabela 12: Pregled poslodavaca prema broju zaposlenika i vrsti ugovora o radu

Grafikon 4: Poslodavci prema vrsti ugovora o radu

Poslodavci su naveli da zapošljavaju 187.623 radnika, što je 42,56% prosječne iskazane zaposlenosti u Federaciji BiH u 2011. godini, od čega je 70.312 žena ili 37,47%.

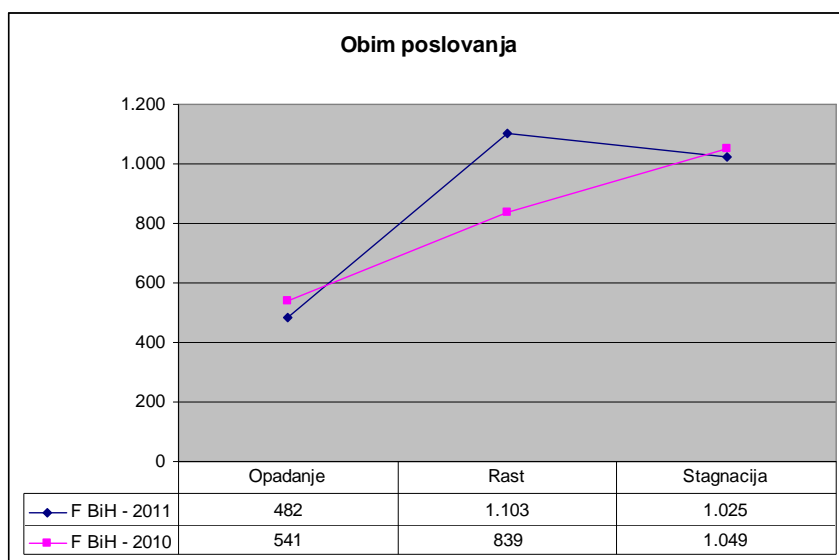
Najviše je radnika zaposleno na neodređeno vrijeme (80,52%), dok je na određeno vrijeme, kroz ugovor o radu, zaposleno 15,29%. Najmanje je radnika na povremenim poslovima, svega 0,62%.

2.12 Trendovi poslovanja

2.12.1 Obim poslovanja

Kanton	Obim poslovanja		
	Opadanje	Rast	Stagnacija
Unsko-sanski	72	157	153
Posavski	5	43	25
Tuzlanski	95	167	127
Zeničko-dobojski	67	183	128
Bosansko-podrinjski	7	22	9
Srednjobosanski	24	133	99
Hercegovačko-neretvanski	58	144	171
Zapadnohercegovački	29	57	65
Sarajevo	82	133	182
Kanton 10	43	64	66
F BiH - 2011	482	1.103	1.025
%	18,47	42,26	39,27
F BiH - 2010	541	839	1.049
%	22,27	34,54	43,19

Tabela 13: Pokazatelji obima poslovanja

Grafikon 5: Pokazatelji obima poslovanja

Grafikon 5 pokazuje da je prisutna pozitivna promjena trenda poslovanja u odnosu na prošlogodišnju anketu. Najveći broj poslodavaca (42,26%) naveo je rast poslovanja, a što je u odnosu na isti period u 2010. godini povećanje za 7,71%.

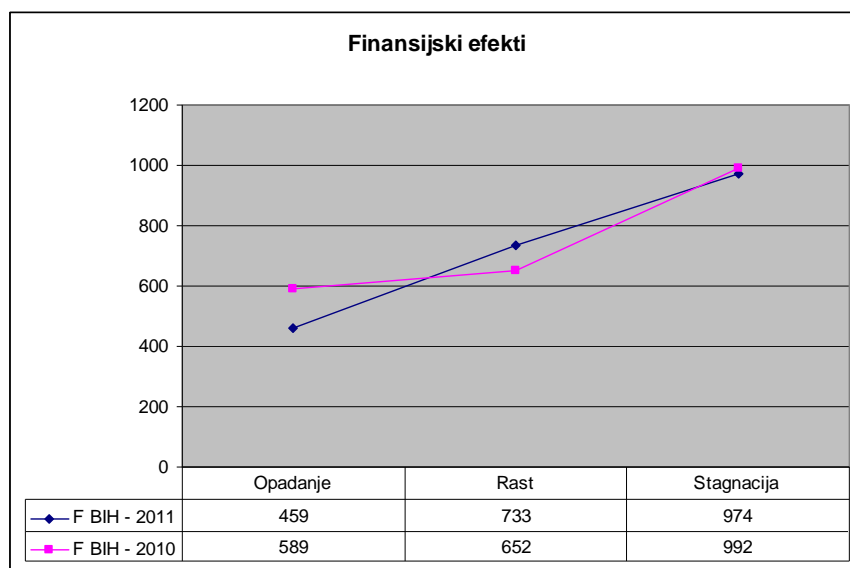
Istovremeno, smanjen je broj poslodavaca (za 3,81%) koji su naveli pad poslovanja.

2.12.2 Finansijski efekti

Kanton	Finansijski efekti		
	Opadanje	Rast	Stagnacija
Unsko-sanski	78	130	149
Posavski	5	33	20
Tuzlanski	89	127	122
Zeničko-dobojski	62	116	106
Bosansko-podrinjski	4	21	9
Srednjobosanski	39	48	142
Hercegovačko-neretvanski	63	126	184
Zapadnohercegovački	26	29	46
Sarajevo	93	103	196
Kanton 10	0	0	0
F BiH - 2011	459	733	974
%	21,19	33,84	44,97
F BiH - 2010	589	652	992
%	26,38	29,2	44,42

Tabela 14: Pokazatelji finansijskih efekata

Grafikon 6: Pokazatelji finansijskih efekata

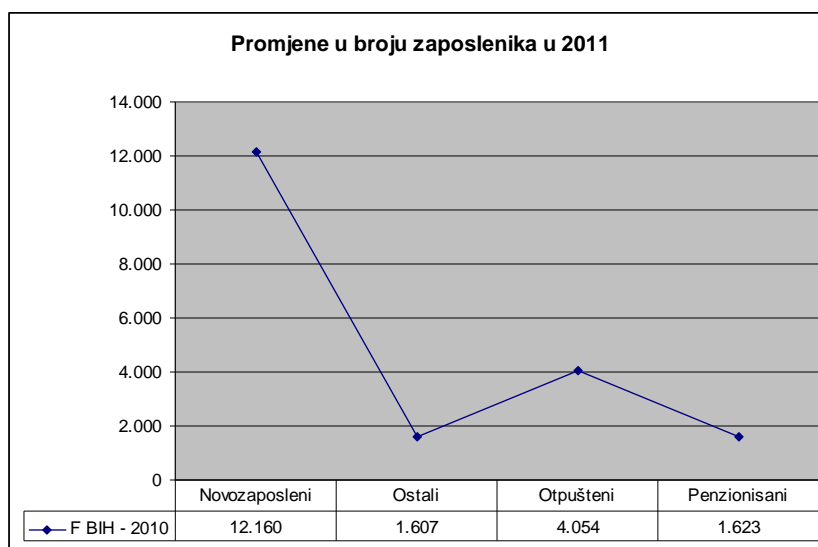
Kao i prethodne godine, najviše poslodavaca navodi stagnaciju finansijskih efekata (44,97%), što je neznatno povećanje (0,55%).

Istovremeno, povećan je broj onih koji navode rast efekata, za 4,64%, što je značajan rezultat u odnosu na isti period u 2010. godini.

2.13 Promjene u broju zaposlenih u 2011. godini

Kanton	Novozaposleni	Otpušteni	Penzionisani	Ostali
Unsko-sanski	1.006	298	45	204
Posavski	272	66	17	27
Tuzlanski	2.034	799	356	274
Zeničko-dobojski	3.378	1.285	536	424
Bosansko-podrinjski	577	50	18	27
Srednjobosanski	1.202	325	127	0
Hercegovačko-neretvanski	1.558	517	147	187
Zapadnohercegovački	395	212	27	9
Sarajevo	1.508	405	312	444
Kanton 10	230	97	38	11
F BiH - 2011	12.160	4.054	1.623	1.607
%	62,54	20,85	8,35	8,26

Tabela 15: Promjene u broju zaposlenih u 2011. godini

Grafikon 7: Promjena u broju zaposlenih u 2011. godini

U toku 2011. godine na području Federacije BiH zabilježene su ukupno 19.444 promjene u broju zaposlenih radnika, od kojih se 31,30% odnosilo na žene.

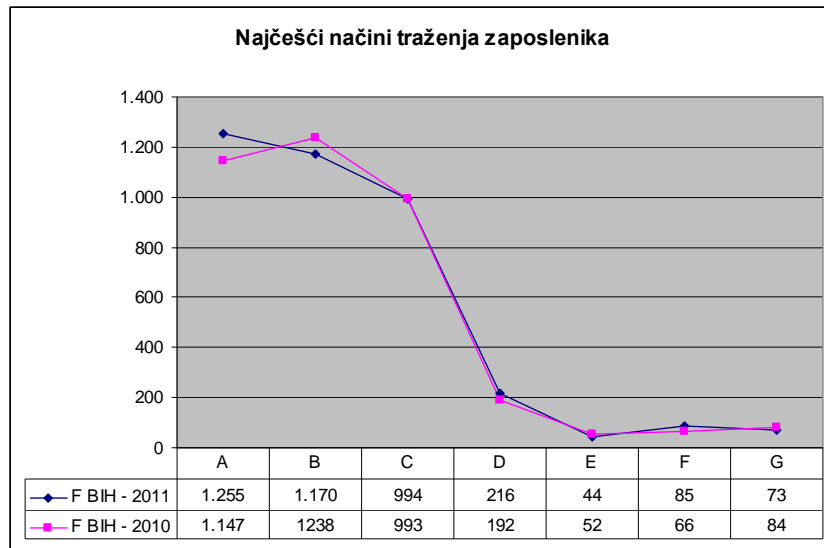
Čak 62,54% svih promjena odnosilo se na novo zapošljavanje, sa udjelom žena od svega 32,38%. Nešto je smanjen broj otpuštenih radnika u odnosu na prethodnu godinu (1,69%), uz smanjenje udjela žena (29%) u odnosu na muškarce.

2.14 Načini traženja novih zaposlenika

Kanton	A	B	C	D	E	F	G
Unsko-sanski	31	23	12	4	1	1	2
Posavski	46	40	43	9	1	5	10
Tuzlanski	112	60	79	10	0	2	0
Zeničko-dobojski	164	136	182	74	24	32	13
Bosansko-podrinjski	160	207	144	19	4	8	5
Srednjobosanski	50	69	59	19	5	3	2
Hercegovačko-neretvanski	221	175	128	19	6	10	13
Zapadnohercegovački	43	28	18	2	0	1	6
Sarajevo	228	226	164	24	0	12	0
Kanton 10	200	206	165	36	3	11	22
F BiH - 2011	1.255	1.170	994	216	44	85	73
%	32,71	30,49	25,91	5,63	1,15	2,22	1,9
F BiH - 2010	1.147	1.238	993	192	52	66	84
%	30,43	32,79	26,3	5,14	1,38	1,75	2,23

Tabela 16: Načini traženja novih zaposlenika

A – Posredovanjem biroa za zapošljavanje	E – Posredstvom privatnih agencija za zapošljavanje
B – Ličnim kontaktima	F – Posredstvom obrazovnih institucija
C – Posredstvom sredstava javnog informiranja	G – Ostalo
D – Putem interneta	

Grafikon 8: Načini traženja novih zaposlenika

Najzastupljeniji način traženja novih zaposlenika jeste posredovanjem biroa za zapošljavanje, čiji se udio povećao za 2,28% u odnosu na 2010. godinu. Istovremeno, smanjen je udio traženja zaposlenika ličnim kontaktom (za 2,31%).

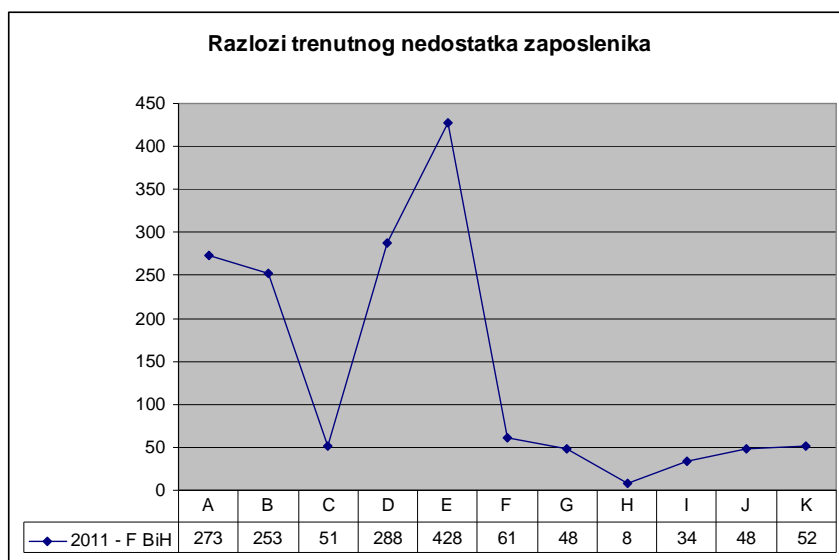
Treća najviše zastupljena metoda je tradicionalan pristup, posredstvom sredstava javnog informiranja (25,91%).

2.15 Razlozi trenutnog nedostatka određenih zaposlenika

Kanton	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Unsko-sanski	20	19	5	24	43	5	2	0	3	5	4
Posavski	11	4	2	7	13	2	2	0	0	1	1
Tuzlanski	43	60	8	44	70	15	10	1	3	6	11
Zeničko-dobojski	58	57	9	34	61	15	9	2	9	14	11
Bosansko-podrinjski	5	5	1	8	21	1	0	0	3	1	4
Srednjobosanski	40	29	11	103	65	2	7	3	5	4	5
Hercegovačko-neretvanski	37	31	5	21	63	5	4	1	4	5	4
Zapadnohercegovački	9	9	1	7	21	4	2	0	0	1	2
Sarajevo	39	29	6	30	39	9	8	1	6	7	7
Kanton 10	11	10	3	10	32	3	4	0	1	4	3
F BiH - 2011	273	253	51	288	428	61	48	8	34	48	52
%	17,68	16,39	3,30	18,65	27,72	3,95	3,11	0,52	2,2	3,11	3,37

Tabela 17: Najznačajniji razlozi nedostatka određenih zaposlenika

A – Poticajna sredstva	G – Visina plaće
B – Poreska politika	H – Radno vrijeme
C – Neinformiranost	I – Mobilnost
D – Radno iskustvo	J – Nedostatak inform. obrazovanja
E – Kvalifikacije	K – Nepoznavanje stranih jezika
F – Opće karakteristike	

Grafikon 9: Razlozi trenutnog nedostatka određenih zaposlenika

Najveći broj poslodavaca (27,72%) kao razlog trenutnog nedostatka zaposlenika određenog profila zanimanja navodi nedostatak potrebnih kvalifikacija, radnog iskustva (18,65%), poticajnih sredstava (17,68%), te poreznu politiku (16,39%).

Radno vrijeme i mobilnost su najmanji problem kod zapošljavanja novih radnika.

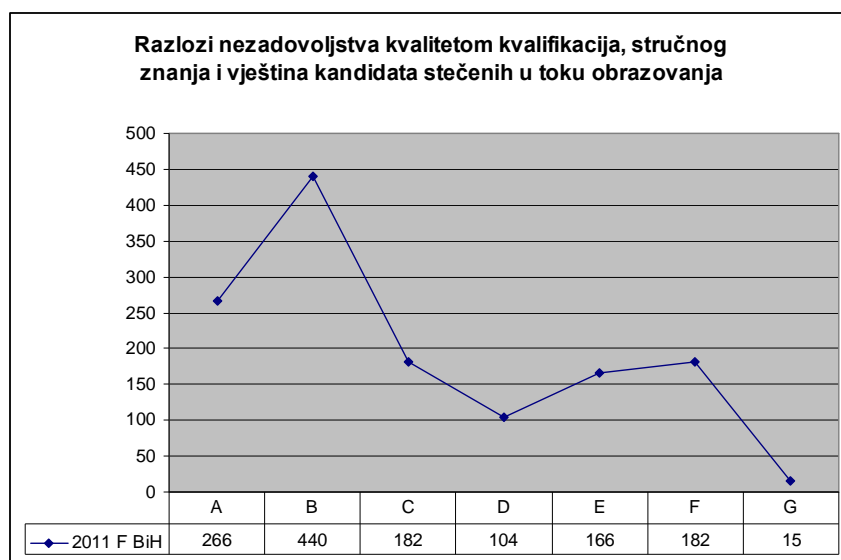
2.16 Razlozi nezadovoljstva kvalitetom kvalifikacija, stručnog znanja i vještina kandidata

Kanton	A	B	C	D	E	F	G
Unsko-sanski	26	27	15	12	10	21	0
Posavski	6	14	14	2	2	3	0
Tuzlanski	48	85	28	24	32	42	1
Zeničko-dobojski	48	88	29	16	20	33	12
Bosansko-podrinjski	9	12	4	7	4	2	1
Srednjobosanski	23	35	8	8	40	6	0
Hercegovačko-neretvanski	45	76	39	14	28	30	0
Zapadnohercegovački	7	16	6	3	6	4	0
Sarajevo	38	67	33	16	18	34	0
Kanton 10	16	20	6	2	6	7	1
F BiH - 2011	266	440	182	104	166	182	15
%	19,63	32,47	13,43	7,68	12,25	13,43	1,11

Tabela 18: Razlozi nezadovoljstva kvalitetom kvalifikacija, stručnog znanja i vještina kandidata

A – Stečena kvalifikacija
 B – Praktično iskustvo
 C – Opće znanje
 D – Poduzetničke vještine

E – Posebne vještine
 F – Socijalne i organizacijske vještine
 G – Ostalo

Grafikon 8: Razlozi nezadovoljstva kvalitetom kvalifikacija, stručnog znanja i vještina kandidata

Najizraženije nezadovoljstvo poslodavaca odnosi se na nedostatak praktičnog iskustva kandidata (32,47%), kao i na njihovu kvalifikaciju (19,63%), dok su im poduzetničke vještine najmanje bitne (7,68%).

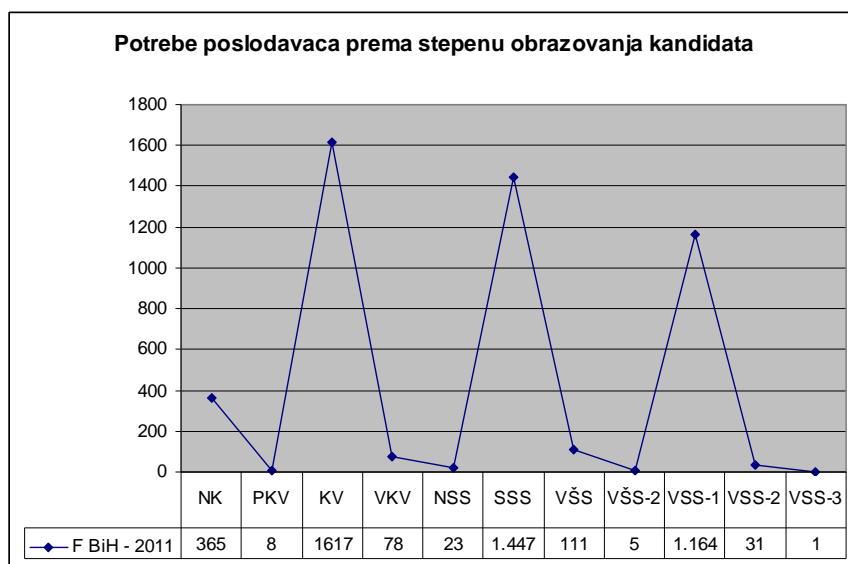
2.17 Iskazane potrebe za radnicima

Poslodavci su na osnovu vlastitih procjena iskazali potrebu za zapošljavanjem 4.850 novih radnika u 2012. godini.

2.18 Iskazane potrebe prema stručnoj spremi

Kanton	NK	PKV	KV	VKV	NSS	SSS	VŠS-1	VŠS-2	VSS-1	VSS-2	VSS-3
Unsko-sanski	110	0	47	2	0	240	17	0	61	2	1
Posavski	4	0	65	1	1	68	0	0	17	0	0
Tuzlanski	60	0	271	46	8	325	16	0	233	4	0
Zeničko-dobojski	28	0	111	10	14	455	13	0	211	0	0
Bosansko-podrinjski	4	0	436	0	0	19	0	0	25	7	0
Srednjobosanski	54	1	383	0	0	58	25	0	117	1	0
Hercegovačko-neretvanski	84	7	199	19	0	60	3	5	168	5	0
Zapadnohercegovački	13	0	3	0	0	17	5	0	32	0	0
Sarajevo	6	0	102	0	0	157	5	0	253	7	0
Kanton 10	2	0	0	0	0	48	27	0	47	5	0
F BiH - 2011	365	8	1.617	78	23	1.447	111	5	1.164	31	1
%	7,53	0,16	33,34	1,61	0,47	29,84	2,29	0,1	24	0,64	0,02

Tabela 19: Iskazane potrebe prema stručnoj spremi

Grafikon 9: Iskazane potrebe prema stručnoj spremi

Najviše potreba za novim zapošljavanjem se odnosi na radnike sa srednjom stručnom spremom III stepena (KV), i to 33,34%, što je u odnosu na 2010. godinu povećanje za 1,01%. Istovremeno, zabilježeno je smanjenje potražnje za radnicima srednje stručne spreme IV stepena (SSS), za 3,31%.

Mada je (za 2,38%) smanjen u odnosu na prethodnu anketu, i dalje je visok udio potreba za nekvalificiranim radnicima (NK) i iznosi 7,53%.

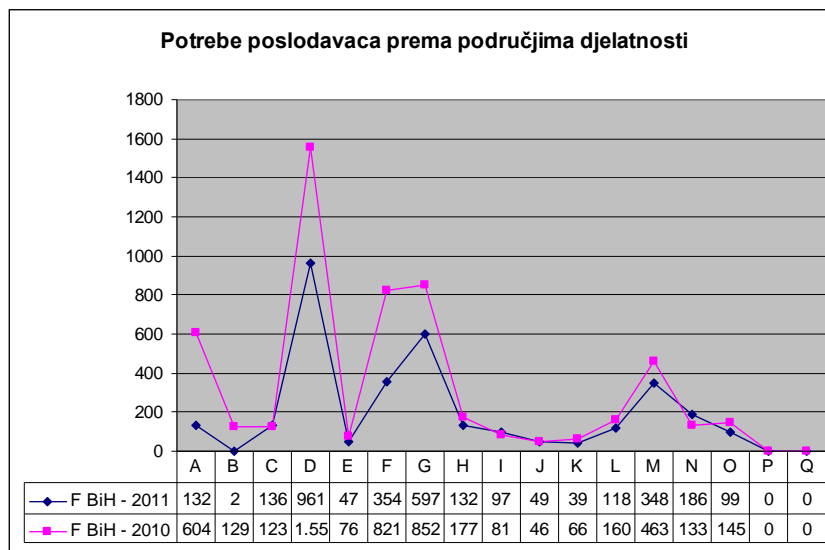
Zabilježene su znatne potrebe za zapošljavanjem visokoobrazovanih radnika (24%).

2.19 Potrebe poslodavaca prema područjima djelatnosti

Kanton	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
Unsko-sanski	103	0	0	166	0	47	27	17	29	0	3	10	29	20	13	0	0
Posavski	0	0	1	18	0	21	50	5	0	0	0	5	4	6	2	0	0
Tuzlanski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
Zeničko-dobojski	1	0	127	249	17	187	197	0	14	5	19	4	82	21	7	0	0
Bosansko-podrinjski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Srednjobosanski	7	0	8	246	16	48	132	30	6	1	2	55	61	30	0	0	0
Hercegovačko-neretvanski	20	2	0	182	6	45	58	57	23	5	3	31	68	41	9	0	0
Zapadnohercegovački	0	0	0	46	0	0	9	0	2	0	0	0	23	3	0	0	0
Sarajevo	1	0	0	54	8	6	124	23	23	35	12	13	81	65	68	0	0
Kanton 10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F BiH - 2011	132	2	136	961	47	354	597	132	97	49	39	118	348	186	99	0	0
%	4,00	0,06	4,12	29,15	1,43	10,74	18,11	4,00	2,94	1,49	1,18	3,58	10,56	5,64	3,00	0	0
F BiH - 2010	604	129	123	1.556	76	821	852	177	81	46	66	160	463	133	145	0	0
%	11,12	2,37	2,26	28,65	1,4	15,11	15,68	3,26	1,49	0,85	1,22	2,95	8,52	2,45	2,67	0	0

Tabela 20: Potrebe poslodavaca prema područjima djelatnosti

- B – Ribolov
 C – Rudarstvo
 D – Prerađivačka industrija
 E – Snabdijevanje električnom energijom
 F – Građevinarstvo
 G – Trgovina
 H – Ugostiteljstvo
 I – Saobraćaj
 K - Poslovanje nekretninama
 L - Javna uprava i odbrana
 M – Obrazovanje
 N – Zdravstvena i socijalna zaštita
 O – Ostale javne, društvene, socijalne i lične uslužne djelatnosti
 P – Privatna domaćinstva sa zaposlenim osobama
 Q – Eksteritorijalne organizacije i tijela

Grafikon 10: Potrebe poslodavaca prema područjima djelatnosti

Prema vrsti pretežne djelatnosti najviše potreba je iskazano u prerađivačkoj industriji 29,15%, što je neznatno smanjenje (0,50%) u odnosu na 2010. godinu, zatim u trgovini (18,11%), građevinarstvu (10,74%) i obrazovanju (10,55%).

U odnosu na prethodnu godinu, pad potražnje za radnicima zabilježen je u oblastima poljoprivrede, lova i šumarstva (7,2%) i ribolova (2,31%).

2.20 Procjene o potrebama zapošljavanja prema najbrojnijim zanimanjima

U odnosu na 2011. godinu, šivač će u 2012. godini biti najtraženije zanimanje, slijede radnik za razne poslove, prodavač, zavarivač i bravar.

Kao i prethodnih godina, prisutan je trend potražnje radnika sa srednjom školskom spremom III i IV stepena, naročito stručnih zanimanja (KV).

Zanimanje	F BiH - 2011	Zanimanje	F BiH - 2012
1. Prodavač	407	1. Šivač	635
2. Šivač	358	2. Radnici za razne poslove	248
3. Stolar	166	3. Prodavač	195
4. Tesar	164	4. Zavarivač	137
5. Radnik za jednostavne poslove	151	5. Bravar	126
6. Zidar	133	6. Ekonomista	120
7. Ekonomista	111	7. Radnici za jednostavne poslove u proizvodnji i srodnim zanimanjima	112
8. Tekstilni tehničar	109	8. Stolar	110
9. Utovarivač otpada	100	9. Radnik za jednostavne poslove drugdje nerazvrstan	103
10. Mašinski tehničar	93	10. Medicinska sestra	85

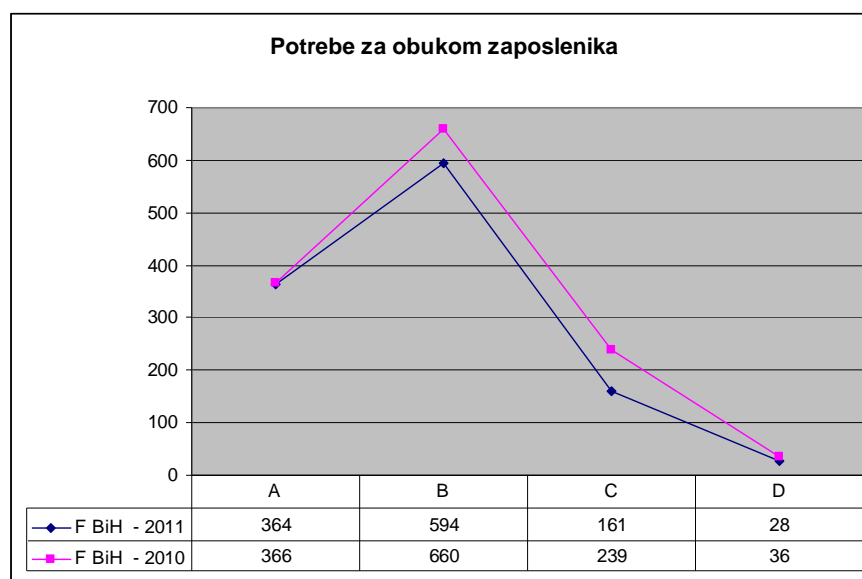
Tabela 21: Iskazane potrebe prema zanimanjima u 2011. i 2012. godini

2.21 Potrebe za dodatnim osposobljavanjem zaposlenika

Kanton	A	B	C	D
Unsko-sanski	29	69	16	5
Posavski	3	19	5	1
Tuzlanski	61	107	28	12
Zeničko-dobojski	42	90	36	7
Bosansko-podrinjski	7	14	7	1
Srednjobosanski	108	59	8	0
Hercegovačko-neretvanski	44	84	25	0
Zapadnohercegovački	12	27	6	0
Sarajevo	51	97	25	1
Kanton 10	7	28	5	1
F BiH - 2011	364	594	161	28
%	31,73	51,79	14,04	2,44
F BiH - 2010	366	660	239	36
%	28,13	50,73	18,37	2,77

Tabela 22: Potrebe za dodatnim osposobljavanjem zaposlenika

- A – Sticanje posebnih vještina u verificiranoj instituciji
 B – Obuka za određene poslove u okviru radnog mjesta
 C – Dokvalifikacija i prekvalifikacija u okviru verificirane institucije
 D – Ostalo

Grafikon 11: Potrebe za dodatnim osposobljavanjem zaposlenika

Poslodavci su u skladu sa svojim planovima uvođenja promjena u tehnologiji i organizaciji rada naveli potrebe za dodatnim osposobljavanjem zaposlenika.

Na prvom mjestu je obuka za određene poslove u okviru radnog mjesta (51,79%), što je povećanje za 1,06%, te obuka za sticanje posebnih vještina u verificiranoj instituciji (31,73%), što je također povećanje za 3,6% u odnosu na 2010. godinu.

2.22 Očekivani višak zaposlenika

U skladu sa svojim procjenama poslovanja za naredni period, poslodavci su naveli kako očekuju višak zaposlenih, koji iskazan u apsolutnim vrijednostima u odnosu na ukupnu zaposlenost iznosi 0,43% (187.623). Od ukupnog broja očekivanog viška zaposlenika

(809), 68,48% su zaposleni na neodređeno vrijeme, a 31,52% imaju ograničen ugovor o radu.

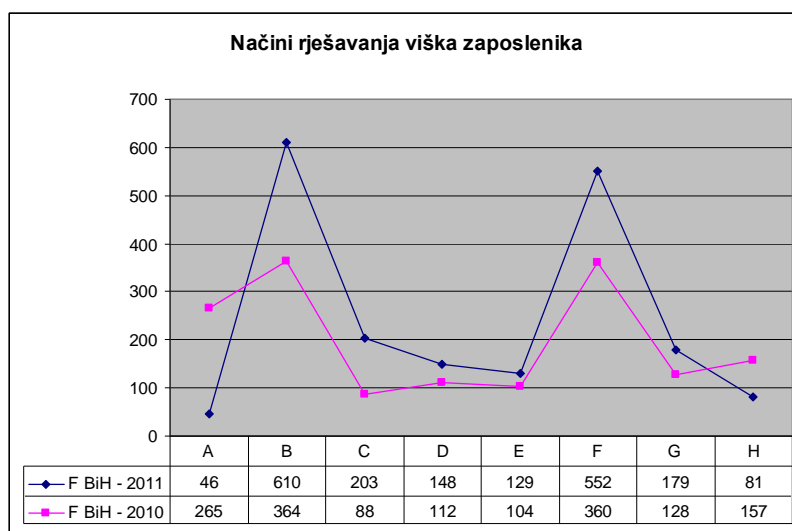
Očekivani višak je značajno smanjen u odnosu na prethodnu godinu, čak za 40,89%

2.23 Načini rješavanja viška zaposlenika

Kanton	A	B	C	D	E	F	G	H
Unsko-sanski	0	14	3	7	1	8	0	6
Posavski	2	24	3	5	9	14	5	8
Tuzlanski	36	41	6	4	2	19	1	0
Zeničko-dobojski	0	83	46	32	25	52	54	8
Bosansko-podrinjski	4	76	24	10	20	132	47	5
Srednjobosanski	0	43	4	8	6	18	7	2
Hercegovačko-neretvanski	1	135	28	27	21	82	15	18
Zapadnohercegovački	0	13	4	5	3	17	2	0
Sarajevo	3	77	18	24	18	128	15	0
Kanton 10	0	104	67	26	24	82	33	34
F BiH - 2011	46	610	203	148	129	552	179	81
%	2,36	31,31	10,42	7,6	6,62	28,34	9,19	4,16
F BiH - 2010	265	364	88	112	104	360	128	157
%	16,79	23,07	5,58	7,1	6,59	22,81	8,11	9,95

Tabela 23: Načini rješavanja viška zaposlenika

A - Otpremnina	E - Skraćivanje radnog vremena
B - Raspored na drugo mjesto kod istog poslodavca	F - Saradnja sa općinskim biroom za zapošljavanje
C - Raspored u drugi pravni subjekt kod istog poslodavca	G - Neriješen status
D - Obuka, dokvalifikacija, prekvalifikacija	H - Ostalo

Grafikon 12: Načini rješavanja viška zaposlenika

Raspored na drugo mjesto kod istog poslodavca naveden je kao najprihvatljiviji način rješavanja viška zaposlenika (31,31%), što je povećanje za 8,24% u odnosu na prethodnu godinu, te saradnja sa općinskim biroom za zapošljavanje, za koju se opredijelilo 28,81% poslodavaca, što je također povećanje za 5,53%.

2.24 Očekivani višak prema najbrojnijim zanimanjima

U odnosu na 2011. godinu, očekuje se da će radnici za jednostavne poslove u rudarstvu i građevinarstvu u najvećem broju postati tehnološki višak, te šumarski i rudarski radnici, što je posebno zabrinjavajuće jer je riječ o pretežno industrijskim zanimanjima.

Pojava viška zaposlenika stručnih zanimanja, kao što su bravari, prodavači, stolari i dr., ponovo ukazuje na neusklađenost potreba tržišta rada i srednjoškolskog (stručnog) obrazovanja, naročito zbog činjenice da su upravo stručna zanimanja već godinama najtraženija „roba“ na tržištu rada, dok zaposleni radnici sa stručnim zanimanjima često ne zadovoljavaju zahtjeve koje pred njih postavljaju poslodavci.

Zanimanje	F BiH - 2011	Zanimanje	F BiH - 2012
1. Nastavnici u srednjoškolskom obrazovanju	356	1. Radnici za jednostavne radove u rudarstvu i građevinarstvu	128
2. Nastavnici u osnovnoškolskom obrazovanju	309	2. Šumarski radnik	50
3. Nastavnici u osnovnoškolskom i predškolskom obrazovanju	145	3. Rudarski radnik	50
4. Ostali radnici za jednostavne poslove	66	4. Bravar	26
5. Monter alatnih mašina	57	5. Prodavač	22
6. Radnik za jednostavne poslove na proizvodnoj liniji	53	6. Nastavnici u osnovnoškolskom obrazovanju	22
7. Šumarski radnik	50	7. Nastavnici u srednjoškolskom obrazovanju	20
8. Prodavač	48	8. Stolar	20
9. Građevinska i srodna zanimanja	40	9. Rukovodioci/menadžeri/	19
10.Šumarski tehničar	38	10.Radnik za jednostavne poslove na proizvodnoj liniji	19

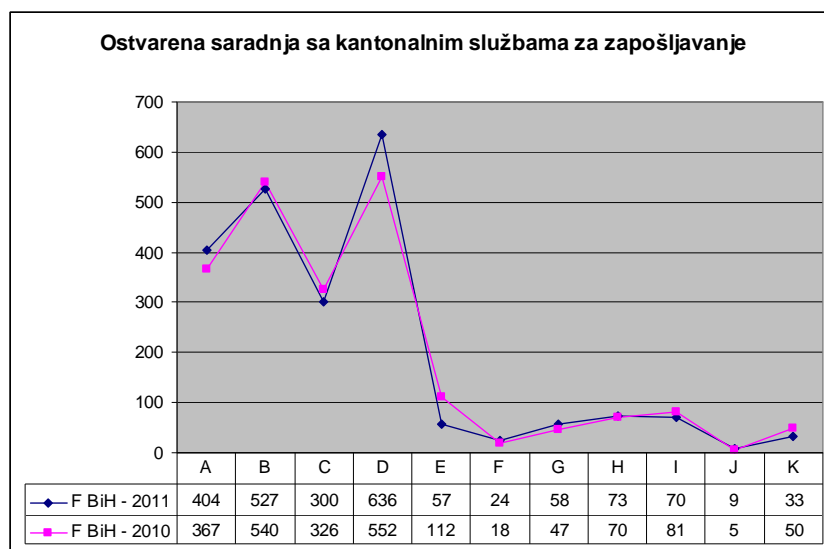
Tabela 24: Najbrojnija zanimanja prema očekivanom višku

2.25 Vrste saradnje ostvarene sa kantonalnim službama za zapošljavanje

Kanton	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Unsko-sanski	43	51	40	88	9	2	2	6	7	1	1
Posavski	28	26	8	22	6	0	0	2	2	0	1
Tuzlanski	54	68	44	63	4	5	2	14	8	3	13
Zeničko-dobojski	54	97	68	147	18	2	25	15	14	2	17
Bosansko-podrinjski	8	7	11	22	3	1	0	4	1	0	0
Srednjobosanski	53	74	26	17	5	8	6	4	2	0	0
Hercegovačko-neretvanski	97	140	53	87	5	2	1	23	30	1	0
Zapadnohercegovački	11	21	10	37	1	1	3	0	0	1	0
Sarajevo	41	26	32	134	5	3	18	3	5	1	0
Kanton 10	15	17	8	19	1	0	1	2	1	0	1
F BiH - 2011	404	527	300	636	57	24	58	73	70	9	33
%	18,44	24,05	13,69	29,03	2,6	1,1	2,65	3,33	3,19	0,41	1,51
F BiH - 2010	367	540	326	552	112	18	47	70	81	5	50
%	16,93	24,91	15,04	25,46	5,17	0,83	2,17	3,23	3,74	0,23	2,31

Tabela 26: Vrste saradnje ostvarene sa kantonalnim službama za zapošljavanje

A – Oglašavanje slobodnih radnih mjesta	G – Učešće na sajmu zapošljavanja
B – Informiranje o ponudi radne snage	H – Pravna pomoć
C – Posredovanje u zapošljavanju potrebnog profila radne snage	I – Rješavanje problema viška zaposlenih
D – Učešće u programima sufinansiranja zapošljavanja	J – Međunarodna saradnja
E – Obuka, dokvalifikacija, prekvalifikacija	K – Ostalo
F – Selekcija radne snage za potrebe poznatog poslodavca	

Grafikon 13: Vrste saradnje ostvarene sa kantonalnim službama za zapošljavanje

Učešće u programima sufinansiranja zapošljavanja navedeno je kao najčešći oblik saradnje ostvarene sa kantonalnim službama za zapošljavanje (29,03%), što je u poređenju sa prethodnom godinom povećanje za 3,57%. Interes poslodavaca za informiranje o ponudi radne snage zabilježilo je značajan udio saradnje (24,05%), što je neznatno smanjenje u odnosu na 2010. godinu.

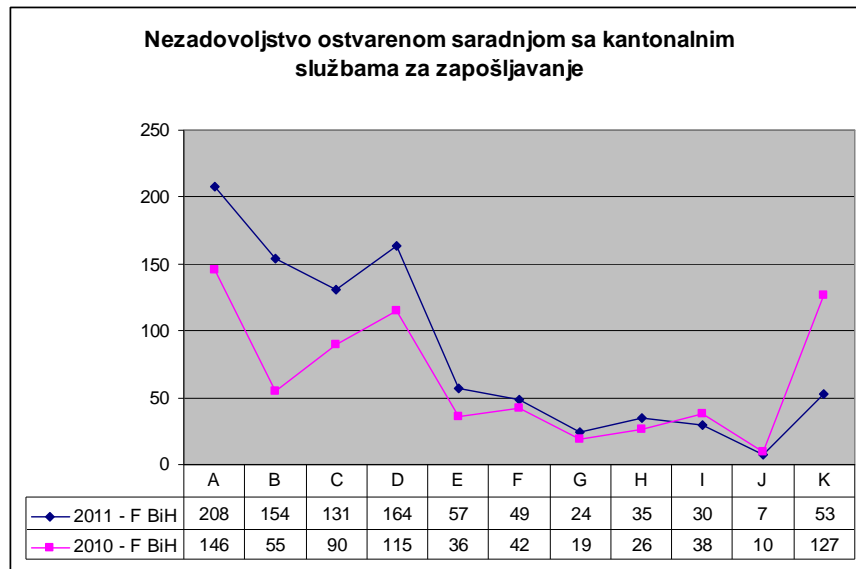
Istovremeno, značajnije je smanjen nivo saradnje u oblasti obuke, dokvalifikacije i prekvalifikacije, čak za 2,57%.

2.26 Razlozi nezadovoljstva uslugama kantonalne službe za zapošljavanje

Kanton	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Unsko-sanski	24	12	16	21	5	5	4	6	6	2	1
Posavski	8	2	5	5	1	1	0	0	1	0	2
Tuzlanski	29	19	10	24	6	7	3	4	9	1	14
Zeničko-dobojski	21	14	13	25	1	8	2	5	2	2	35
Bosansko-podrinjski	1	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0
Srednjobosanski	47	86	44	40	27	4	10	12	2	0	0
Hercegovačko-neretvanski	39	0	10	26	7	13	0	2	0	0	0
Zapadnohercegovački	11	3	2	4	0	1	1	2	0	0	1
Sarajevo	23	16	27	13	7	9	4	3	10	1	0
Kanton 10	5	2	2	5	3	1	0	1	0	1	0
2011 - F BiH	208	154	131	164	57	49	24	35	30	7	53
%	22,81	16,89	14,36	17,98	6,25	5,37	2,63	3,84	3,29	0,77	5,81
2010 - F BiH	146	55	90	115	36	42	19	26	38	10	127
%	20,74	7,81	12,78	16,34	5,11	5,97	2,7	3,69	5,4	1,42	18,04

Tabela 26: Razlozi nezadovoljstva uslugama kantonalne službe za zapošljavanje

A – Informiranje o uslugama	F – Dodatna obuka, dokvalifikacije, prekvalifikacija
B – Ažurnost	G – Učešće na sajmu zapošljavanja
C – Obezbjedenje traženog profila radne snage	H – Pravna pomoć
D – Ponuda programa aktivne politike zapošljavanja	I – Rješavanje problema viška zaposlenih
E – Selekcija radne snage	J – Međunarodna saradnja
	K – Ostalo

Grafikon 14: Razlozi nezadovoljstva uslugama kantonalnih službi za zapošljavanje

Informiranje o uslugama ponovo je navedeno kao najčešći razlog nezadovoljstva poslodavaca (22,81%), što je povećanje za 2,04% u odnosu na prethodnu godinu.

Posebno je naglašen problem ažurnosti kantonalnih službi za zapošljavanje, zbog koje je povećano nezadovoljstvo poslodavaca (za 9,08%), te obezbjeđenje traženog profila radne snage (1,58%).

3. OBJAVLJIVANJE SLOBODNIH RADNIH MJESTA NA INTERNET STRANICI

Nakon što je u 2009. godini omogućeno da nezaposlene osobe u Bosni i Hercegovini putem internet stranice Federalnog zavoda za zapošljavanje (www.fzzz.ba) mogu pratiti oglase za popunu upražnjenih radnih mjesta, ta je praksa nastavljena i narednih godina.

Internet stranica Federalnog zavoda za zapošljavanje zabilježila je povećanje broja posjetilaca. Dok je u 2010. godini broj posjeta iznosio 143.470, a prosječno mjesečno 11.955, u protekloj godini ukupan broj posjeta bio je 267.475, a prosječno mjesečno 22.289. To znači da je zabilježeno povećanje broja posjetilaca na godišnjem nivou od oko 86%.

Oglasi su razvrstani u 32 kategorije:

- državna služba i uprava
- administrativne i slične usluge
- ekonomija/finansije
- računovodstvo/knjigovodstvo/revizija
- bankarstvo/osiguranje
- marketing/advertising
- komercijala/prodaja
- menadžment
- konsalting
- mediji
- pravo
- socijalne usluge/neprofitne organizacije
- policija/zaštitorske usluge
- turizam

- ugostiteljstvo
- transport/skladištenje
- zanatske usluge
- dizajn/umjetnost
- proizvodnja
- građevinarstvo/geodezija
- arhitektura
- informacione tehnologije
- elektrotehnika/mašinstvo
- energetika
- telekomunikacije
- farmacija/biotehnologija
- zdravstvo
- veterina
- poljoprivreda/šumarstvo/ribolov
- istraživački rad
- obrazovanje i
- ostalo.

Do kraja 2011. godine na internet stranici je objavljen 1.841 oglas, kojim je oglašeno zapošljavanje 3.192 izvršioaca, dok kod 50 oglasa nije naveden broj izvršilaca.

Ako se dobiveni podaci o potražnji radne snage usporede sa onima iz 2010. godine uočavaju se određene promjene jer je u odnosu na prethodnu godinu najviše oglasa objavljeno u oblastima: komercijala/prodaja, državna služba, te ekonomija/finansije.

Oblasti:	Broj izvršilaca:
Komercijala/Prodaja	434
Državna služba i uprava	374
Ekonomija/Finansije	334
Zanatske usluge	233
Ostalo	200
Administrativne i slične usluge	199
Obrazovanje	196
Elektrotehnika/Mašinstvo	186
Transport/Skladištenje	165
Pravo	133
Zdravstvo	128
Ugostiteljstvo	87
Bankarstvo/Osiguranje	53
Biotehnologija/Farmacija	53
Građevinarstvo/Geodezija	50
IT	50
Poljoprivreda/Šumarstvo/Ribolov	45
Policija/Zaštitarke usluge	37
Management	36
Energetika	35
Socijalne usluge/Neprofitne organizacije	30
Računovodstvo/Knjigovodstvo/Revizija	26
Marketing/Advertising/PR	23
Mediji	23
Dizajn/Umjetnost	19
Telekomunikacije	14
Arhitektura	12
Veterina	8

Oblasti:	Broj izvršilaca:
Proizvodnja	5
Turizam	4
Istraživački rad/Nauka	0
Konsalting	0
Ukupno:	3.192

Tabela 27: Objavljeni oglasi po oblastima zapošljavanja

U 753 oglasa posjedovanje radnog iskustva navedeno je kao uvjet za zasnivanje radnog odnosa, a najtraženiji su bili izvršioци sa godinom radnog iskustva, te izvršioци koji imaju radno iskustvo manje od jedne godine.

Na pripravnike su se odnosila 93 oglasa. Zatraženo je zapošljavanje 129 pripravnika, od čega su tri srednje stručne spreme (III stepen), sedam srednje stručne spreme (III/IV stepen), 37 srednje stručne spreme (IV stepen), te 46 visoke stručne spreme (VSS). Pripravnici visoke stručne spreme (VSS) traženi su u gotovo svim oblastima: biotehnologija/farmacija, dizajn/umjetnost, državna služba i uprava, ekonomija/finansije, elektrotehnika/mašinstvo, obrazovanje, policija/zaštitorske usluge, poljoprivreda/šumarstvo/ribolov, pravo, socijalne usluge/neprofitne organizacije, transport/skladištenje/ logistika i dr. Pripravnici srednje stručne spreme (IV stepen) traženi su u oblastima: administrativne i slične usluge, ekonomija/finansije, elektrotehnika/mašinstvo, energetika, policija/zaštitorske usluge, ugostiteljstvo i dr. Pripravnici srednje stručne spreme (III/IV stepen) traženi su u oblasti energetike, a srednje stručne spreme (III stepen) u zanatskim djelatnostima.

U 1.421 oglasu naveden je odgovarajući stepen obrazovanja kao uvjet za osnivanje radnog odnosa, kako slijedi:

1. polukvalifikovani radnik (PKV) – 5
2. nekvalifikovani radnik (NK) – 25
3. visokokvalifikovani radnik (VKV) – 38
4. srednja stručna sprema (III stepen) – 68
5. viša stručna sprema (VŠS) – 186
6. srednja stručna sprema (IV stepen) – 447
7. visoka stručna sprema (VSS) – 652.

Kod 353 oglasa posjedovanje vozačke dozvole navedeno je kao uvjet za osnivanje radnog odnosa, a najčešće je bilo riječi o B kategoriji.

Poznavanje rada na računaru je navedeno kao uvjet za zasnivanje radnog odnosa u 610 oglasa, kako osnovnog (MS Office), tako i profesionalnog znanja (specijalizirani programi, rad s bazama podataka, programiranje i sl.).

U 434 oglasa znanje stranih jezika je navedeno kao uvjet za zasnivanje radnog odnosa, a najtraženiji su bili engleski, njemački, turski, romski, francuski i španski jezik.

4. OPĆA ZAPAŽANJA I PREPORUKE

Rezultati analize tržišta rada i zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2011. godini ukazuju na blagi oporavak privrede.

Porasla je stopa nezaposlenosti za 0,58%, a istovremeno je smanjena i potražnja za radnom snagom za 9,61%.

Više je poslodavaca (za 7,71%) iskazalo povećanje obima poslovanja u odnosu na prethodnu godinu. S obzirom na rezultate analize, u 2012. godini se može očekivati nastavak takve tendencije, naročito zbog optimističnih prognoza relevantnih institucija u pogledu pozitivnog kretanja makroekonomskih pokazatelja.

Najveći izazovi nadležnih institucija odnosit će se i dalje na suzbijanje sive ekonomije i rada na crno, te na privlačenje domaćih, a naročito stranih investicija.

Rezultate analize potrebno je iskoristiti za:

- planiranje odgovarajućih strategija i mjera javnih službi za zapošljavanje u Federaciji BiH, kao i za preventivno djelovanje na tržištu rada u smislu blagovremenog prepoznavanja potreba za radnicima i/ili viška zaposlenika;*
- unapređenje saradnje javnih službi za zapošljavanje u Federaciji BiH sa poslodavcima, pripremu nezaposlenih osoba za tržište rada, stručnu obuku i prekvalifikaciju, te provedbu programa poticanja zapošljavanja, a sve u svrhu ispunjenja zahtjeva za obezbjeđenje kvalitetnije radne snage;*
- upoznavanje nadležnih obrazovnih institucija sa rezultatima koji se odnose na potrebe poslodavaca za radnom snagom, prema stručnoj spremi i kvalifikacijama, kako bi se upisna politika u srednje i visoke škole u narednom periodu prilagodila potrebama tržišta rada.*